

T.C
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KIRIKKALE İLİNDE GÖREVLİ ÖĞRETMENLERİN SERBEST
ZAMAN OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ**

MİLAY BÖYTER
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Mehmet ÖÇALAN

KIRIKKALE-2023

T.C
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KIRIKKALE İLİNDE GÖREVLİ ÖĞRETMENLERİN SERBEST
ZAMAN OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ**

MİLAY BÖYTER
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Mehmet ÖÇALAN

KIRIKKALE-2023

Milay BÖYTER tarafından hazırlanan “KIRIKKALE İLİNDE GÖREVLİ ÖĞRETMENLERİN SERBEST ZAMAN OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ” adlı tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

ETİK BEYANI

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İmza

Milay BÖYTER

17/06/2023

ÖZET

KIRIKKALE İLİNDE GÖREVLİ ÖĞRETMENLERİN SERBEST ZAMAN OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Kırıkkale Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Mehmet Öçalan

Mayıs 2023, 71 sayfa

Bu çalışma, Kırıkkale ilinde görevli öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesini amaçlayan, tarama modelinde, betimsel bir araştırmadır. Araştırmaya Kırıkkale ilinde görev yapan 446 öğretmen katılmıştır. Veriler katılımcıların kişisel verilerine yönelik sorular ve Arslan (2018) tarafından geliştirilen Serbest Zaman Okuryazarlığı Ölçeği (SZOÖ) ile toplanmıştır. Betimsel istatistiklerde yüzde, frekans ve aritmetik ortalama değerlerinden yararlanılmış; iki ayrı kümenin verdiği cevapların analizinde Independent Sample t-test, çoklu grup karşılaştırmalarında One-Way ANOVA; ANOVA testlerinde farklılık yaratan grupları belirlemek için LSD, HSD Çoklu Karşılaştırma Testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular öğretmenlerin Serbest Zaman Okuryazarlık düzeylerinin iyi seviyede olduğunu; cinsiyet ve görev yılına göre dağılımları arasında $p<0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık gösterdiğini, branş ve okul kademesine göre ise değişmediğini; ayrıca öğretmenlerin serbest zaman tercihlerinin pasif etkinlik türlerine yönelik olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, serbest zaman, okuryazarlık, serbest zaman okuryazarlığı.

ABSTRACT

DETERMINATION OF LEISURE TIME LITERACY LEVEL OF TEACHERS IN KIRIKKALE

Kırıkkale University

Health Sciences Institute

Physical Education and Sports Department, Master Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet Öçalan

May 2023, 71 pages

This study is a descriptive research in scanning model, aiming at the leisure time literacy environment in Kırıkkale province. 446 teachers working in Kırıkkale province participated in the research. It was collected by the Leisure Literacy Scale (SZOÖ) with questions for personal interpretations and Arslan (2018) according to the data. Percentage, frequency and arithmetic mean values were used in descriptive statistics; Independent Sample t-test in response analysis of two separate clusters, One-Way ANOVA in multi-group comparisons; LSD, HSD Multiple Examination Test was used to identify learning groups in ANOVA tests. The resulting use is at good levels of Leisure Literacy ranges; $P < 0.05$ interval was the measurement determinant among the distributions according to gender and task distribution, but it did not change according to branches and school level; It also reveals that leisure time preferences are for passive activity types.

KeyWords: Teacher, leisure, literacy, leisure literacy.

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez danışmanlığımı üstlenen, her zaman daha iyisini yapmam için yol gösteren, anlayışlı ve içten tavırlarıyla beni motive eden, özenle ve sabırla her sorumu cevaplayan, tecrübesini, bilgisini ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, değerli hocam Doç. Dr. Mehmet Öçalan'a,

Bitmez tükenmez desteği, sonsuz sabrı ve ilgisiyle hep yanımda olan değerli hocam Prof. Dr. Sibel Arslan'a,

Çalışmama katılan ve bu süreçte yardımlarını esirgemeyen öğretmen arkadaşlarıma,

Tez çalışmam süresince her türlü fedakârlığı yapan, sevgi ve sabırla her zaman yanımda olan sevgili eşim Ahmet Böyter'e ve aileme, varlığıyla bana güç veren sevgili oğlum Poyraz Böyter'e,

Sonsuz teşekkür ederim...

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	ix
SİMGELER DİZİNİ	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sınırlılıklar.....	5
1.5. Sayıtlar	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Zaman	6
2.2. Zaman Kullanımı.....	7
2.3. Serbest Zaman	8
2.4. Serbest Zamanın Sınıflandırılması	10
2.4.1. Sıradan Serbest Zaman Etkinlikleri	10
2.4.2. Sistemli Serbest Zaman Etkinlikleri	11
2.5. Serbest Zaman Değerlendirilmesi	12
2.6. Serbest Zaman ve Eğitim	13
2.7. Serbest Zamanın Yararları.....	15
2.7.1. Fiziksel Yararlar	16
2.7.2. Sosyal Yararları	16
2.7.3. Psikolojik Yararları.....	17
2.7.4. Bilişsel Yararları	18
2.8. Okuryazarlık	19
2.9. Serbest Zaman Okuryazarlığı	23
3. YÖNTEM	25

3.1. Araştırma Modeli	25
3.2. Veri Toplama Aracı.....	25
3.3. Evren ve Örneklem.....	25
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	26
4. BULGULAR VE YORUM.....	29
4.1. Katılımcıların Kişisel Özellikleri	29
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	51
5.1. Sonuçlar.....	51
5.2. Öneriler.....	56
KAYNAKLAR.....	58
EKLER	65
EK-1. Anket İzin Formu.....	66
EK-2. Anket Formu	67
EK-3. Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeği.....	69
EK-4. Etik Kural Onayı.....	70
ÖZGEÇMİŞ.....	71

ÇİZELGELER DİZİNİ

ÇİZELGE	Sayfa
3.1. İç güvenirlik analizi.....	26
3.2. KMO ve Barlett Küresellik Testi sonuçları	26
3.3. Çarpıklık ve basıklık istatistikleri	27
3.4. Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeği'nin alt boyutları tarafından açıklanan varyans değerleri	27
3.5. Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeği'nin açımlayıcı faktör analiz sonuçları	28
4.1. Katılımcıların yaşa göre dağılımı.....	29
4.2. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı.....	29
4.3. Katılımcıların medeni duruma göre dağılımı	30
4.4. Katılımcıların ekonomik duruma göre dağılımı.....	30
4.5. Katılımcıların branşa göre dağılımı	30
4.6. Katılımcıların okul türüne göre dağılımı	31
4.7. Katılımcıların okul kademesine göre dağılımı.....	31
4.8. Katılımcıların görev süresine göre dağılımı.....	32
4.9. Katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeyleri.....	32
4.10. Katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin yaş değişkenine göre dağılımı	34
4.11. Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre dağılımı	35
4.12. Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin medeni durum değişkenine göre dağılımı.....	36
4.13. Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin ekonomik durum değişkenine göre dağılımı	36
4.14. Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin branş değişkenine göre dağılımı	37

4.15. Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin okul kademesi değişkenine göre dağılımı.....	38
4.16. Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin görev süresi değişkenine göre dağılımı	38
4.17. Öğretmenlerin serbest zamanlarında tercih ettikleri etkinlik türleri	40
4.18. Katılımcıların tercih ettikleri serbest zaman etkinlik türlerine göre serbest zaman okuryazarlık düzeyleri.....	44
4.19. Katılımcıların serbest zaman etkinliklerine katılım amaçları	47
4.20. Katılımcıların serbest zaman etkinliklerine katılım amaçlarına göre serbest zaman okuryazarlık düzeyleri.....	48

SİMGELER DİZİNİ

f	Frekans
<	Küçüktür
>	Büyüktür
N	Kişi Sayısı
p	Anlamlı Farklılık Değeri
%	Yüzde
$\bar{X}$	Aritmetik Ortalama

KISALTMALAR DİZİNİ

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
Ss	Standart Sapma
Vb.	Ve Benzeri

1.GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi tanımlanmış, amaçları ve sınırlılıkları belirtilmiş, önemi vurgulanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Teknoloji çağının baş döndüren gelişmeleri birçok konuda olduğu gibi okuryazarlık konusuna da yenilikler getirmiş; önceleri sadece okuma ve yazma becerilerini içeren klasik okur-yazarlık kavramı, medya okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı gibi farklı okuryazarlık türleri ile birlikte kullanılır olmuştur (Altun, 2005). Okuryazarlık alanına yeni eklenen bir kavram da serbest zaman okuryazarlığıdır (Arslan, 2013).

Bahsi geçen yeni okuryazarlıkların temelinde bilgi, bilgiyi uygulama, kurallara uygunluk, günceli takip ve bilgi kullanımına etkin katılım bulunmaktadır (Önal, 2010). Bireylerin bir konuda okuryazar olmaları için bilgiyi birçok farklı biçimde algılayabilmeleri, anlayabilmeleri ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmiş olmaları gerekmektedir (Altun, 2010).

Serbest zaman okuryazarlığı, “serbest zaman ve serbest zaman etkinliklerinin yararlarının, kendi tercihlerinin ve yapabileceklerinin farkında olmak ve bu farkındalıklar eyleme/uygulamaya/yaşantıya dönüştürmek” olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle serbest zaman okuryazarlığı, “serbest zamanla uyum içinde yaşama yeterliliğine ve doğru serbest zaman etkinliklerinin davranışa dönüştürüldüğü bir yaşam tarzına sahip olmaktır” (Arslan, 2018, 103).

Serbest zamanı doğru okumak son derece yaşamsaldır çünkü fiziksel (obezite, osteoporoz, kalp-damar rahatsızlıkları vb), zihinsel (alzheimer, demans vb), psikolojik (stres, depresyon, yabancılaşma vb) ve sosyal (kültür aktarımı, yaşlıları destekleme, toplumu güçlendirme vb) birçok fayda sağlayabilecek bir potansiyel barındırmaktadır. Ancak serbest zaman genellikle zararsız ve mutlak iyi görülmesine

karşın birçok tehlikeye de (vandalizm, şiddet eylemleri, uyuşturucu ve alkol kullanımı vb) zemin hazırlayabilmektedir (Arslan, 2018, 102).

Bu bağlamda serbest zaman okuryazarlığı; serbest zamanı doğru anlama ve doğru kullanmakla ilgili olan; ve serbest zamanın nasıl kullanılması gerektiği, hangi etkinliklerin daha etkili ve yararlı olduğu, yanlış serbest zaman kullanımının vereceği zararları algılamayı ve doğru serbest zaman tercihlerini arttırmayı amaçlayan bir eğitim sürecinin sonucudur (Arslan, 2013, 145) ve başkahramanları da öğretmenlerdir.

Eğitimin temel amacı kendini tanıyan, sorumluluklarını bilen, kendi kendine yetebilen sağlıklı ve mutlu bireyler topluma kazandırmaktır. Bu sebeple eğitim en önemli rolü üstlenmektedir. Eğitimi meydana getiren sistemler ve bu sistemleri oluşturan öğeler birbirlerini etkiler. Bu sistemin en önemli ögesi kuşkusuz o ki öğretmenlerdir. Öğretmenler ülkenin refah seviyesine ulaşmasında ve kalkınmasında etkin rol oynarlar. (Semerci, 2022).

Öğretmenlerin hayat standartları yükseltilerek performansları arttırılmalı böylece öğretmenlerin mutlu olması sağlanmalıdır. Onların hayattan zevk alması öğrencilerinde başarılarını arttırmada etkin rol oynayacaktır. Topluma yön vermede ve toplumun gelişmesini sağlamada en önemli öge olan öğretmenlerin, etkinliğini arttırmada serbest zamanlarında yaptıkları etkinlikler etkili olacaktır. Öğretmenlik kutsal bir meslektir. Bir yandan da öğretmenlik stresli bir iştir (Colvin,et al., 1982).

Her iki ucu keskin bir kılıç olan serbest zamanın istenilen yönde ele alınmasında öğretmenler için önem arz etmektedir. Öğretmenler serbest zamanlarında yaptıkları ve katıldıkları etkinliklerle gün içinde yaşadıklarından uzaklaşmaya, sağlıklarını arttırmaya ve işlerinde performanslarının artmasıyla doğrudan alakalıdır.

Öğretmenlerin okul saatleri dışında kendilerine zaman ayırabilmeleri, kültürel etkinliklere katılmaları onların rahatlamalarını sağlayacaktır. Yaşadığı sıkıntılardan kurtulan öğretmenler, akıllarından geçirdiklerini daha kolay yapabilecek, üretime katkı sağlayabilecek ve topluma faydalı bireyler yetiştirebileceklerdir (Aşkın, 2016). Bunun yanında; kişinin potansiyel özelliklerinin geliştirilmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Öğretmenlerin serbest zamanlarında yaptıkları etkinlikler olumlu etkiler oluşturmaktadır (Yoon, 2018).

Çalışan nüfusun önemli bir kısmını oluşturan öğretmenler, araştırma evreni olarak seçilmiştir. Bu yüzden bu çalışma Kırıkkale ilinde görevli öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerini, öğretmenlerin serbest zamanlarında tercih ettikleri etkinlik türlerinin neler olduğunu, öğretmenlerin serbest zamanlarında tercih ettikleri etkinlik türlerine katılım amaçlarını ve bunların serbest zaman okuryazarlık düzeyleri ile olan ilişkisinin belirlenmesine yönelik bir araştırmadır. Bu açıdan, Kırıkkale ilinde görevli öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi bu araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı; Kırıkkale ilinde görev yapan öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin incelenmesidir. Genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Alt Amaçlar

1. Katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeyleri nasıldır?
2. Katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin kişisel özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?
  - a. Serbest zaman okuryazarlık düzeyleri, katılımcıların yaşına göre farklılaşmakta mıdır?
  - b. Serbest zaman okuryazarlık düzeyleri, katılımcıların cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
  - c. Serbest zaman okuryazarlık düzeyleri, katılımcıların medeni durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
  - d. Serbest zaman okuryazarlık düzeyleri, katılımcıların ekonomik durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
  - e. Serbest zaman okuryazarlık düzeyleri, katılımcıların branşına göre farklılaşmakta mıdır?
  - f. Serbest zaman okuryazarlık düzeyleri, katılımcıların okul kademesine göre farklılaşmakta mıdır?
  - g. Serbest zaman okuryazarlık düzeyleri, katılımcıların görev süresine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Katılımcıların serbest zamanlarında tercih ettikleri etkinlik türleri nelerdir?

4. Katılımcıların tercih ettikleri serbest zaman etkinlik türlerine göre serbest zaman okuryazarlık düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
5. Katılımcıların serbest zaman etkinliklerine katılım amaçlarına göre serbest zaman okuryazarlık düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Zaman, birey bakımında yaratıldığı ilk andan bu yana büyük önem taşımaktadır. Hangi alanda olursa olsun bireyin kişisel, sosyal, fiziksel gelişiminde ve mesleki başarısında zaman çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu, insanlar açısından olduğu kadar toplumlar açısından da böyledir (Tunçel, 1999).

Toplumunu yönlendirme ve eğitime hususunda önemli görevleri üstlenen meslek gruplarından biri de öğretmenliktir. Öğretmenlerin, öğrencilere ve topluma bu bilinci vermeleri öncelikle kendilerinin zamanı kullanmaları, planlamaları ve serbest zamanlarını etkili bir şekilde değerlendirebilmelerini gerektirir.

Öğretmenler başta olmak üzere her insanın yoğun çalışma temposu, rutin yaşam tarzı ve olumsuz çevresel faktörler sebebiyle tehlikeye giren beden ve ruh sağlığını koruyabilmesi için kişiyi hayata bağlayan, dinlendiren, kişiye zevk veren ve çalışma verimini arttıran etkinliklere katılma ihtiyacı vardır. Kişiler, bu ihtiyaçlarını serbest zamanlarını değerlendirme ve iyi bir serbest zaman okuryazarlığı ile giderebilir (Tunçel, 1999).

İçinde bulunulan çağda yeniliğe açıklık, kendini geliştirme ve çok yönlü olma gibi özellikler birçok meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de önem kazanmıştır. Bu özelliklerin edinilmesinde ve iyi bir model olarak öğrencilere kazandırılmasında serbest zaman etkinlikleri bir fırsat olarak görülebilir. Bu nedenle öğretmenlerin meslek alanlarının yanında sanatsal, sportif ve kültürel alanlarda çeşitli etkinliklerde bulunarak kendilerini geliştirmeleri ve işlerine olan motivasyonlarını yüksek tutmalıdır. Yoksa öğretmenlerin, meslek hayatlarında geri kalmaları ve kendilerinden beklenen performans göstermemeleri söz konusu olacaktır (Filiz ve Yumlu, 2018).

Bu çalışmanın, serbest zaman ve serbest zaman okuryazarlığının öğretmenler açısından önemini, serbest zamanlarının değerlendirilmesinde önemli görevler üstlenen öğretmenlerin serbest zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini ve serbest zamanlarında katıldıkları etkinlikleri neden tercih ettiklerini ve bunların serbest

zaman okuryazarlığı ile ne gibi ilişkisinin olduğunun belirlenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca serbest zaman ve serbest zaman okuryazarlığının sadece öğretmenler üzerine değil toplumdaki diğer meslekler ve kurumlara bu çalışma yarar sağlayacağı açısından önemli görülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu çalışma öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlıkları ile sınırlı tutulmuştur.
2. Bu çalışmadan elde edilen veriler, Kırıkkale ilinde Milli Eğitim Bakanlığında görevli öğretmenlerle sınırlıdır.
3. Veri toplama aracı 'Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeği'nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

Bu araştırmanın varsayımları aşağıdaki gibidir:

1. Katılımcılar sorulara gerçeklere uygun cevap vermiştir.
2. Örneklemeye alınan katılımcılar, evreni temsil edecek yeterlidir.
3. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, araştırmanın amacını gerçekleştirebilecek niteliktedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Zaman

Zaman, hayatımızın her anında düşünülmesi gereken kavramlardandır. Bu önemli kavramın birey için bir kayıp ya da kazanç olması zamanını etkili geçirmesine bağlıdır. Zamanın verimli geçmesi için ise gün içinde yapılacak etkinliklerin planlanmasına ve bir düzen içinde geçirilmesine bu da bireyin başarılı olmasına etki edecektir. Fakat bu sadece bireyin başarısıyla sınırlandırılmaz. Bireyin başarılı olması toplumun, toplumun başarısı ise ülkenin başarısı anlamına gelmektedir. Zaman kavramı üzerinde bir çok farklı tanımlar yapılmaktadır (Üstün, Kalkavan ve Demirel, 2016). Bu tanımlardan bazıları aşağıda yazılmıştır:

Türk Dil Kurumu'na (2021) göre zaman kavramı, herhangi bir işin yahut oluşun içerisinde geçtiği veya geçeceği süreç olarak ifade edilmektedir.

Zaman kavramının yanlış kullanılması yaşamımızı olumsuz etkiler çünkü zaman hayatın ta kendisidir (Yetiş,2000)

Zaman bireyden bireye değişen bir kavramdır çünkü her birey için bu kavram farklı anlamlar taşır ve bireyler zihinlerinde bu kavramı farklılaştırır (Addington, 2013).

Zaman, kişinin hayatını düzenlemesini, kişinin plan yapmasını ve daha önceden yapmış olduğu planlara adapte olması için kullanılan önemli bir kavram olarak belirtilmektedir (Özbey ve Çelebi, 2011)

Zaman, eşi benzeri olmayan bir kavram ancak para gibi biriktirilemez, hammadde gibi depolanamaz, kişi istesede istemesede zaman harcanmalıdır. Çünkü zaman soyut bir olgudur (Mackenzie, 1985)

İnsanın temel eğitim yolu ile bir yandan geçmişin bilgisini, kültür birikimini, bugünün yaşantısını, geleceğin hedeflerini, Dünya'nın işleyişine dair temel felsefe ve fikirleri anlaması ve öğrenmesi amaçlanır. Öte yandan, zamanını yönetebilmesi, sınırlarını bilerek ve gerçeklerden uzaklaşmadan eğlenebilmesi, boş zamanlarını olumlu ve faydalı uğraşlar ile değerlendirebilmesi, fiziksel ve zihinsel

yorgunluklardan makul ve anlamlı yöntemlerle uzaklaşabilmesi, stresten (herkes için) en uygun yollara başvurarak kurtulabilmesi, yaşamdan ve yaşamaktan zevk alabilmesi de gerekmektedir. Bireylerin öz yeterliliklerini artırarak tecrübeye dayalı bir gelişim sağlamak üzerine kurulu bu anlayış, boş zaman ve rekreasyon eğitimi düşüncesinin en temel amaçlarını ihtiva ve ifade eder (Jenny, 1956,13).

2.2. Zaman Kullanımı

Etkili ve verimli zaman yönetimi, öğretmenler için yeterli olunması gereken, yaşamsal öneme sahip bir yönetim alanıdır. Günümüzde zamanı etkili ve verimli yönetmek büyük bir öneme sahiptir. Eğitimin bir süreç olduğu ve bu sürecin etkililiğinin büyük ölçüde zamanın iyi kullanılması ile olanaklı olabileceği dikkate alındığında, öğretmenlerin zaman yönetimi konusunda yeterli olmaları gerektiği söylenebilir.

Zaman yaşamımızın içindedir ve zamanı doğru kullanmak büyük önem taşımaktadır (Baltaş ve Baltaş, 1987, 241). Zamanın birey açısından verimli kullanılması kişilerin sosyal ve iş hayatı ile kişisel ve fizyolojik gereksinimler arasındaki düzenin iyi kurulmasına bağlıdır (Karaküçük, 2005).

Zamanın kullanımının büyük bir öneme sahip olması zaman araştırmacılarında dikkatini çekmiş ve zamanı kullanım amaçlarına göre farklı sınıflandırmalar yapılmıştır (Arslan, 2013).

Örneğin Lefebvre (1998) zamanı; mesleğe yönelik olarak ayrılan “zorunlu” zaman, iş dışındaki ihtiyaçlara yönelik olarak ayrılan “zoraki” zaman, eğlenceye yönelik olarak ayrılan “serbest” zaman olarak üçe ayırmıştır.

Meyer ve diğerleri (1969, 29) ise zamanı çalışma zamanı ve çalışma dışında kalan zaman olarak ikiye ayırır (akt. Karaküçük, 1999).

Zamanın gruplandırılmasında yukarıda belirtildiği gibi çeşitli etkinliklerin dikkate alınmasının yanında süreler de dikkate alınarak gruplandırma yapılabilmektedir. Buna göre bir günü üç eşit parçaya bölerek sekiz saati çalışma, sekiz saati uyku ve sekiz saati de dinlenmeye ayrılabilir (Sayiner, 1973; Bayer, 1983)

Jensen ve Guthrie (2006) ise 24 saatlik bir günü üç bölüme ayırmıştır:

1. Biyolojik ihtiyaçlara ayrılan zaman: Yemek yeme ve kişisel bakım gibi

2. Ekonomik ihtiyaçlara ayrılan zaman: Bireylerin çalışmalarıyla ilgili
3. Serbest zaman: Geriye kalan

Araştırmacıların ele aldığı kişisel ihtiyaçlara ayrılan zaman ile çalışma zamanı insanların zorunlu olarak kullandıkları zaman ayrımıdır. Serbest zaman ise bireyin özgür olduğu ve bu zamanı kullanmada sadece kendisinin söz sahibi olduğu zaman dilimidir (Gökçe, 2008).

2.3. Serbest Zaman

Serbest zaman, Sanayi devrimi ile birlikte modernliğin bir simgesi olarak ortaya çıkmıştır. Kültürel ve toplumsal kimliğin ortaya çıkmasıyla zaman kavramı hayata dokunmaya başlamıştır. Sanayi Devriminden sonra insana duyulan gereksinim azaldığı için kişiler kendilerine daha fazla zaman ayırmaya başlamış ve artı yönde bir gidişat söz konusu olmuştur. Ayrıca iş saatlerinin düşürülmesi serbest zaman faaliyetlerinin kişinin istediği yönde artmasına sebep olmuştur (Cunningham, 2016).

İlk önce serbest zaman kavramının ne anlama geldiği ve bu kavramın ne olması gerektiğinin belirlenmesi gerekmektedir (Shivers ve Delisle, 1997).

Serbest zamanı tarihsel olarak incelediğimizde görüyoruz ki bu kavram sosyolojik ve psikolojik açılardan ele alınmıştır. Serbest zaman bireylerin algılama şekillerine bağlı olarak kabul edilmiştir. Kişilerin akıllarından geçen bir durumu ve yaşama penceresi olarak kabul edilmiştir. Bu kavram kişinin belirli bir zamandaki algılarına, tutumlarına ve hayattaki tecrübelerine bağlıdır (Teixeira ve diğerleri, 2012; Kaur ve Malik, 2018).

Serbest zaman üzerine yapılan çalışmalar yıllarca sürmüştür ve birçok akademisyen ve araştırmacılar serbest zamanın ne anlama geldiğini ifade etmek için farklı bakış açıları öne sürmüştür. Kişilerin günlük yaşamda zorunluluk dışında kalan ve rekreatif aktivitelerin oluşturulduğu zaman genel olarak 'serbest zaman' olarak ifade edilmektedir, hayatın devamlılığı için kişi için gerekli yemek, uyku vs. aktiviteler gibi zorunlu olan haller haricinde arta kalan zaman kesiti olarak ortaya konmaktadır (Veal, 1992).

Henderson (1991) ise bu kavramı bireylerin dışarıdan bir zorlama olmadan özgürce yaşadığı zaman kesiti olarak tanımlanmaktadır.

Geçmişte insanların ilk önceliği hayatta kalmaktı. Çağımızda bireylerin önem verdiği serbest zaman olgusuna geçmişte fazla önem verilmiyordu. Hatta günümüzde bir etnografya, arkeoloji veya tarih öncesi dönemlere ait bir müzeyi ziyaret etmek ne kadar önemli ise geçmiş dönemlerde insanlar için kayalara şekil vermek ya da mağaralara resim çizmek vb. faaliyetler uğraş olarak yapılmıyordu. Uğraşlar dinsel motifler ön plana çıkmaktaydı. İnsanlar avlanmada iyi bir avcı ya da av için ayin ve törenler yaparlardı. Ancak o dönemde yapılan bu ayin ve törenleri bir serbest zaman etkinliği olarak nitelendirmek de doğru olmayacaktır çünkü bu aktiviteler zorunlu ve bireyin yinelenen bir şekilde yaptığı faaliyetler niteliğindedir (Broadhurst, 2001).

Antik Yunanda birkaç Yunanlının serbest zamana sahip olması ve serbest zamandan keyif alması, çok sayıda insanın köleleştirilmesi temelleri üzerindedir. XIV. Yüzyıla kadar Hristiyan dünyasında serbest zaman oldukça basit, ibadet ve düşünce ile karakterize olmuş, neticede tatile dönüşen kutsal günlerdeki festivallerden oluşmuştur. XVI. Yüzyılda Rönesans, serbest zamanın altın yılları olmuş, fakat soylu sınıfı için geçerli kalmıştır. XVII. Yüzyılda başlayan Endüstri Devrimi, şu ana kadar dünyada bilinen en çalışmaya dönük toplumu yaratmıştır. 1850 yılı ile endüstri dünyasında işçiler, haftalık 72 saatlik çalışma sürelerinin gerekliliği ve doğallığına inanarak teşvik edilmişlerdir. Bu dönemde de, serbest zamanın sağladığı imkânlardan sadece zengin ve aristokrat sınıfı yararlanabilmiştir (Bammel, 1996).

Orta çağ döneminde serbest zaman yalnızca faaliyet olarak görülmemektedir. Tüm sınıfların ortak paydada buluşma rolünü üstlenmektedir. Kişiler istediği faaliyeti tercih etme hakkına sahiptirler. Çağın sonlarına doğru sınıflararası farklılıklar serbest zamanda meydana çıkmaya başladı ve soylu sınıfın tercihi haline geldi (Juniu, 2000).

Rönesans döneminde ise insanların ilgi alanları lisan, edebiyat ve sanat olmuştur. İnsan varlığını yücelten yeni bir felsefe akımı olan "hümanizm" üzerinde önemle durulmuştur. Bu dönemde bale, krallık ve soylu sınıf tarafından desteklenerek büyümüş, müzik edebiyat ve drama gelişmiştir. Tiyatro ve opera salonları inşa edilmiş, aktörler, şarkıcılar, müzisyenler ve dansçılardan oluşan oyuncu guruplarına büyük ilgi gösterilmiştir. Varlıklı insanlar sanatın patronu haline gelmiş, dans, sergi, şölen ve maskeli balolar düzenlemişlerdir (Russell, 1996).

Endüstri devrimiyle yaşanan değişimler çok geniş alanlara yayılmış, hayatın birçok yönünü etkilemiş, bununla birlikte serbest zaman üzerinde derin etkiler bırakmıştır.

Bu dönemde insanlar için çalışma kavramının doğası değişmiş, iş yerleri ve barınma koşulları kötüleşmiştir. Gelişmelerden toplumun yapısı da etkilenmiş, büyük bir kentsel endüstri çalışan sınıfı ve güçlü bir orta sınıf ortaya çıkmıştır. Diğer bir yanda zenginlik artmış, serbest zaman formlarının kademeli olarak gelişmesine imkân sağlayacak yeni teknolojiler doğmuştur (Bull, Hoose ve Weed, 2003).

20. yüzyılda insanlar daha çok hareket etmeye başlamış, serbest zaman ve eğlence yaklaşımlarını değiştirmişlerdir. Çok sayıda insan için serbest zaman değerlendirme programları geliştirilmiştir. 1854 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Rhode Island eyaleti Peacedale kentinde bir tekstil firması, bilinen ilk iş yeri boş zaman değerlendirme uygulamasını başlatmıştır. Firma, bulunduğu yöreye bir kütüphane inşa ettirmiş, kendi personelinin ve çevre halkının serbest zamanlarını değerlendirmelerine yardımcı olmaya 15 çalışmıştır (Anhalt, 1994).

Günümüzde serbest zaman anlayışındaki gelişim süreci içerisinde serbest zamanın, özellikle ilerlemiş ve sanayi ülkelerinde, Türkiye gibi gelişmekteki ülkelerde uygarlık ve gelişmişlik düzeyi olarak süre geldiğini görmekteyiz (Languar, 1991).

2.4. Serbest Zamanın Sınıflandırılması

Serbest zaman yapılan etkinliklere ve etkinlik türlerine göre farklı değerlendirilmektedir.

Serbest zaman etkinliklerinin katılımcılara belirgin biçimde farklı deneyimler sunması ve farklı ruh hâlleri oluşturması dikkate alınarak yapılan sınıflamanın temellerini Stebbins atmış, Dünya Serbest Zaman ve Rekreasyon Birliği de bu sınıflamayı kullanmıştır. Serbest zaman şöyle sınıflandırılmaktadır (akt. Arslan, 2013):

- Sıradan serbest zaman etkinlikleri,
- Sistemli serbest zaman etkinlikleri.

2.4.1. Sıradan Serbest Zaman Etkinlikleri

Sıradan serbest zaman faaliyetleri kişi için herhangi bir eğitim gerektirmeyen, kişilerin kariyerini etkileyemeyen fakat kişinin eğlenmesini ve hayattan zevk almasını sağlayan kısa süreli etkinliklerdir. Sıradan serbest zaman etkinliklerinden alınacak doyum ise kısa sürelidir. Sıradan serbest zaman etkinliklere karşımıza farklı

şekillerde çıkmaktadır: pikniğe gitme, parkta dolaşma, gösteri izleme ve sapkın serbest zaman faaliyetleri de bunlara ektir. Çeşitleri arasında ise ; Oyunlar, dinlenme, pasif eğlence, aktif eğlence, sohbet, duygusal uyarılar (Stebbins, 1999, Stebbins, 2007, World Leisure Organization, 2001, World Leisure Commission on Education, 2000, akt. Arslan, 2013).

Sıradan serbest zaman etkinlikleri bireylerin anlık olarak kazandıkları ve kişiler üzerinde etkisinin geçici olduğu kazanımlardır. Bireyde hayal dünyasını geliştirme ve daha fazla keşif imkanı sunma açısından ön plana çıkmaktadır. Bunlar ise bireyin kişisel gelişimini arttırırken, kişiler arası iletişimde de olumlu yönde etkileyecektir (Tel ve Erdoğan, 2015).

Sıradan serbest zaman etkinlikleri içinde en önemli alanlardan bazılarını “eğitici eğlence” olarak adlandırılan faaliyetler oluşturur. Bu faaliyetlerden televizyon izlemek, müzik dinlemek, makale ve tez okumak gibi sosyal eğlence kültüründen kaynaklanır. “Bireyler ise bu etkinliklere katıldıklarında fiziksel ve sosyal maddelerin farkına varırlar. Bir kelimeyle özetlemek gerekirse tek nefeste hem eğitilirler hem de eğlendirilirler” (World Leisure Organization, 2001’den akt. Arslan, 2013).

Farklı bir açıdan incelendiğinde sıradan serbest zaman etkinlikleri kısa süreli faydalarının yanında, seçilen etkinlik türüne göre olumsuz durumlara da neden olabilir. Mesela doğru seçilmeyen sıradan serbest zaman etkinliklerinde, sorumlu bireyler farklı davranışlara yönlenebilir ve kişiler bu etkinlikleri önemsiz saymaz, bu etkinliklerden uzak durmaz (Stebbins, 1999’dan akt. Arslan, 2013).

2.4.2. Sistemli Serbest Zaman Etkinlikleri

Sistemli serbest zaman etkinlikleri bireylerin kendi istekleri ile katıldıkları ve düzenli bir şekilde bu etkinlikleri takip ettikleri etkinlikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Belirli etkinliklerde, katılımı sağlayan uğraşlar yavaş yavaş büyür ve tipik olarak özel becerilerin ve bilginin başlaması, gelişimi, kurulması, devam ettirilmesi ve azalması aşamaları görülür (Stebbins, 1999, Stebbins, 2007, WLRA, 2001, Jones and Symon, 2001, Brown, McGuire, Voelkl, 2008, World Leisure Commission On Education, 2000’den akt. Arslan, 2013).

Sistemli serbest zaman etkinliklerinden bazılarında katılmış olmak yada ilgilenmek az ya da hiç para gerektirmez. Sistemli ya da süreklilik gerektirmeden öğrenilebilir.

Bunlardan bazıları profesyonellik gerektirmeyen bilim alanı, çok az harcama gerektiren yada gerektirmeyen ve beşeri bilimler sistemli serbest zaman etkinliği oluşturabilirler (Stebbins, 1999'dan akt. Arslan, 2013)

Sistemli serbest zaman faaliyetlerinin temel özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz (Stebbins, 2007):

- Kendini gerçekleştirme,
- Kendini ifade etme,
- Öz zenginleşme,
- Yenilenme,
- Kişisel imajını geliştirme,
- Başarma duygusu,
- Sosyal etkileşim ve
- Aidiyet duygusu yaratma.

2.5. Serbest Zaman Değerlendirilmesi

Gelişen teknolojinin insanlar üzerindeki etkisi yeni bir yaşam biçimini de beraberinde getirmektedir. Hareketsiz yaşam alışkanlığının hâkim olduğu, kişiler arası iletişimin sanal ortamlara taşındığı, sosyalleşmeden uzak yaşam tarzı, özellikle gençler tarafından oldukça benimsenmektedir. Teknolojinin getirdiği bu olumsuz etkilerden kurtulmanın en iyi yolu serbest zamanları olumlu bir şekilde değerlendirmekten geçmektedir. Gelişmiş ülke olmanın kriterlerinden biri de serbest zaman etkinliklerine ayrılan süre ve bu süre içerisinde yapılan faaliyetlerin niteliğidir (Gençlik Spor Bakanlığı [GSB], 2013).

Toplumların gelişmişlik düzeyi ekonomik kalkınma kadar toplumsal kalkınmanın da ölçüsüne bağlı olup, bireylere sunulan eğitim ve refah hizmetlerinin ölçüsü, o toplumun gelişme seviyesini gösterir. Tüm insanları ilgilendirmekle birlikte serbest zamanı değerlendirme özellikle gençlik açısından önem taşır (Kılbaş, 1994).

Günümüz toplumunda serbest zamanların verimli bir şekilde değerlendirilmesinin bireyler ve özellikle gençler üzerinde olumlu etkileri vardır. Gelişmiş ülkelerde gençlere milli, manevi, toplumsal, kültürel, sanatsal ve insani değerleri kazandırmada en iyi yolun serbest zamanları verimli bir şekilde değerlendirmekten geçtiği ve daha

önemlisi serbest zaman etkinliklerinin eğitimin bir parçası olduğu kabul edilmektedir (GSB, 2013).

Zamanın verimli bir şekilde değerlendirilmesi, ancak etkili bir zaman yönetimi tekniği ile mümkün olabilir. Bu nedenle, çalışma yaşamına ilişkin kısa ve uzun dönemli amaçların geliştirilmesi ve bu amaçların öncelik sırasının belirlenmesi gerekmektedir. Bunu, amaçlara ulaşma yöntemlerinin ve standartlarının geliştirilmesi, amaca ulaşmayı sağlayacak beceri ve yeteneklerin en yüksek düzeyde kullanılması, uzun vadeli amaçlara ulaşmak için daha ulaşılabilir kısa vadeli amaçların belirlenmesi ve zamanı daha iyi planlayabilmek için yöntemlerin belirlenmesi gibi aşamalar izlemektedir (Eryaşar, 2007).

Etkili ve verimli zaman yönetimi, öğretmenler için yeterli olunması gereken, yaşamsal öneme sahip bir yönetim alanıdır. Günümüzde zamanı etkili ve verimli yönetmek büyük bir öneme sahiptir. Eğitimin bir süreç olduğu ve bu sürecin etkililiğinin büyük ölçüde zamanın iyi kullanılması ile olanaklı olabileceği dikkate alındığında, öğretmenlerin zaman yönetimi konusunda yeterli olmaları gerektiği söylenebilir (Demirtaş, Özer, 2007).

2.6. Serbest Zaman ve Eğitim

Toplumsal ve kişisel refah bakımından serbest zaman saatlerinin kişisel ve toplumsal düzeni geliştirmeyi amaçlayan biçimde kullanılması serbest zaman felsefesinin amacıdır. Serbest zaman daha mutlu ve müreffeh bir yaşama hazırlanma ve kişiliğin geliştirilmesi için kullanılması yönünden iyi bir fırsattır. İnsanların serbest zamanlarını en değerli ve en yararlı bir biçimde değerlendirecek etkinlikleri seçmesi kendilerini tanımlarıyla ilgilidir. Kuşkusuz serbest zamanın özel bir etkinlik olarak değerlendirilmesi bireyin ilgi, yaş, cinsiyet, öğrenim, kültürel ve toplumsal durumuna bağlıdır. Bireyin bu özelliklerini dikkate alarak serbest zamanın nasıl değerlendirilmesi gerektiğini serbest zaman felsefesi ifade eder (Ağaoğlu, 2006).

Demokratik bir toplumda serbest zaman bireyin bir ayrıcalığıdır. Serbest zamanın doğru kullanımı ile bireyin davranış, tutum ve isteklerinde istendik değişiklikler meydana getirebilmek olasıdır. Serbest zaman bu anlamda sadece bireyler için değil onların oluşturduğu toplumlar açısından da önemlidir. Kaliteli bir kültürün oluşturulması, iyi vatandaşlar yetiştirilmesi, başarılı bir öğretim süreci, serbest

zamanın doğru kullanımı ile yakından ilgilidir ve öğretmenlerimize büyük görevler düşmektedir (Tekin, Yıldız, Akyüz, ve Uğur, 2006).

Serbest zamanı değerlendirme alışkanlıklarının çalışma hayatına, mesleki başarıya ve verimliliğe etkisi, öğretmenlik mesleği için ayrı bir öneme sahiptir. Zamanı iyi yönetebilen, serbest zamanlarını etkili bir biçimde kullanabilen bireylerin yetişmesinde öğretmenlerin de sorumluluğu bulunmaktadır. Özellikle bireylerin sahip oldukları yetenek ve becerilerinin farkına varması ve bu becerileri geliştirecek serbest zaman etkinlik kültürünün oluşturulabilmesi için erken yaşlarda verilecek eğitimler öğretmen desteğini gerektirmektedir. Öğretmenlerin bu beklentilere cevap verebilmesi, öğrencilerine gerekli desteği sağlayabilmesi; kendilerinin zaman yönetimi ve kullanma becerileri ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda zaman yönetimi ve etkili serbest zaman kullanımı öğretmenlerin sahip olması gereken bir beceri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nitelikler kurumsal ve resmî açıdan öğretmen yeterlikleri performans göstergelerinde çeşitli şekillerde yer almıştır. Örneğin; Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri” çalışmasında, yeteneklerinin farkına varma, kişisel gelişim, mesleki doyum, zaman yönetimi ve serbest zamanı değerlendirme başlıkları ile ilişkilendirilebilecek göstergeler bulunmaktadır (Yetiştirme, Ö.; & Müdürlüğü, E. G. 2006).

Daha sonra güncellenen bu çalışmada; öğretmenlik mesleğinin çeşitli yetkinlikler gerektiren çok yönlü, kişisel ve mesleki gelişim gerektiren bir meslek olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, mesleki gelişimini sağlayan, kendini sürekli yenileyen, yaptığı işi seven öğretmenlerin öz güven ve çalışma azmi kazanacağı, bu nedenle desteklenmeleri gerektiği ifade edilmiştir. Bu hedefler doğrultusunda güncellenen çalışmanın “kişisel ve mesleki gelişim” bölümünde mesleki motivasyon, iş doyumunu, öz bakım, kültürel-sanatsal etkinliklere katılma ve kişisel-mesleki yönden kendini geliştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunma gibi yeterliklere yer verilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] 2017).

İçinde bulunulan çağın koşulları birçok meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de çok yönlü ve disiplinler arası bir donanıma sahip olmayı gerektirmektedir. Bu bakış açısı ile kurumsal olarak öğretmenlik mesleği, sadece teknik bir uzmanlık alanı olmaktan öte yüksek nitelikli, iyi yetişmiş kişilerce yürütülmesi gereken bir alan olarak görülmekte ve hizmet öncesi eğitimlerinde bu yönde yetişmeleri hedeflenmektedir (MEB, 2017). Bu bağlamda MEB tarafından yürütülmekte olan

aday öğretmen yetiştirme programlarında okul dışı faaliyetler kapsamında sosyal ve kültürel alanda çeşitli etkinlikler uygulanmaktadır (MEB, 2017).

Serbest zaman eğitimi, bireyin yaşamının zenginleştirilmesi, ilgilerinin fark edilmesinden, yeteneklerinin geliştirilmesine kadar, bir yaşam felsefesini de içine almaktadır. Serbest zaman eğitimi bireylerin zamanlarını kullanmaya hazırlayan bir süreç olarak düşünülmeli ve yaşam için eğitim ile eşit tutulmalıdır.

Serbest zaman eğitimi bireyin nasıl, niçin, nerede ve kiminle serbest zaman tecrübeleri yaşadığını öğretir. Serbest zaman davranışlarının değişik modellerini geliştirir ve kişinin çevreye adapte olmasını ve gereksinimlerini karşılama becerisi kazandırır. Serbest zaman kişiye sorumluluk ve disiplinli çalışmayı öğretirken bununla birlikte yaşam kalitesini yükseltmeyi amaçlar (Ağaoğlu ve Boyacı, 2013).

İnsanlara serbest zamanı en etkin ve olumlu yönleriyle değerlendirilebilecek, serbest zamanı bomboş ve olumsuzluğa neden olacak şekilde değerlendirmeyi de engelleyebilecek imkânı kuşkusuz eğitim sağlayacaktır (Karaküçük, 1999).

Serbest zaman eğitimi, insanlara serbest zamanlarını yapıcı bir şekilde değerlendirmeyi öğretmeyi amaçlar. Bu amaca ulaşmak ve rekreasyon olarak değere sahip olmak için, faaliyetlerin fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarına uygun olması gerekir. Diğer bir deyişle, serbest zamanların sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için yapılacak etkinliklerin dikkatli bir şekilde seçilmesini ifade eder (Gulam, 2016)

2.7. Serbest Zamanın Yararları

Serbest zamanın yararları kavramı, kişilerin serbest zaman etkinliklerine katılımları esnasında serbest zaman amaçlarına ne derecede ulaştıklarını ya da hangi düzeyde yarar sağladıklarına göre değerlendirilen bir kavramdır (Kuo, 2013).

Bu kavram, subjektif yargılar içerir ve bireylerin bireysel tecrübeleri ve duygularıyla alakalıdır (Ho, 2008).

Bu bağlamda, serbest zaman yararlarının değerlendirilmesi duygusal deneyim olup, serbest faaliyetlerinin kişilerin serbest zaman amaçlarına ulaşmalarına yardımcı olmaktadır (Huang , Tsai, Lee, 2014).

Serbest zamanları değerlendirmek hem birey hem de toplum açısından bir çok faydası bulunmaktadır. Serbest zaman etkinliklerine katılmak, fiziki bir rahatlık, ruhsal arınma, psikolojik iyilik, sosyalleşme, kendini ve kişiliğini bulma gibi kişisel yararlar sağladığı bilinmektedir (Aytaç, 2017).

2.7.1. Fiziksel Yararlar

İnsanoğlu doğası gereği hareket etme zorunluluğun da olan bir varlıktır. Ana rahmine düştüğü andan itibaren belirli bir sırayla bütün organları gelişir ve vücut sistemi büyümeye başlar (Zülal, 2002).

Hayatın devam edebilmesi için harekete gereksinim vardır; eğlenmek, yürümek ve beslenmek gibi çeşitli davranışları yapmak gibi. Sıhhatli büyümek, gelişmek ve hayatı devam ettirebilmek için sağlıklı bir bedensel yapı ve fiziksel etkinlik gereklidir. Yapılan çalışmalar sonucunda disiplinli bir fiziksel etkinlik, sağlık üzerinde pozitif yönde ve önemli derecede etkili olmaktadır (şişmanlık, kalp, dolaşım sistemi, yüksek tansiyon, yağlanma, kilo bazı kas ve eklem rahatsızlıkları gibi) Egzersizlerle sağlığın korunabilmesi bilimsel bir gerçekliktir(Zorba, 2000).

İnsanların hareketsizlikleri birçok sağlık sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu sağlık sorunları ile baş etmek veya bu sorunları hiç yaşamamak için fiziksel hareketlerin içinde bulunduğu etkinlik ve aktiviteler en önemli yöntem olup bu etkinlikleri yapmak onların fiziksel sağlıkları için faydalı ve ihmal edilemeyecek bir unsurdur (Kaya, 2011).

2.7.2.Sosyal Yararları

İnsanlar doğuştan gelen özellikleri ile birlikte sosyal özellikleri ile dünyaya gelmiştir. İnsanlar birbirleri ile olan bağlarında temel ihtiyaçlarının yanı sıra katılım, kabullenme, yakınlık gibi sosyal ihtiyaçlarını da gidermiş olurlar (Tel, 2007).

İçerisinde bulunulan mevcut zamanda insanlar aile, okul stresi ve iş yaşamının getirmiş olduğu sorunlar bireylerin psikolojik rahatsızlık yaşamasına ve dayanıklılığın azalmasına sebep olabilir. Çağdaş yaşamın içerisinde bulunan stres ve insanların birbirlerine karşı olan tepkileri psikolojik rahatsızlıklara bu da fiziksel sağlığın rahatsızlığına yol açar. İnsanlar bu baskı ve zorlamalardan kurtulup moral ve motivasyon kazanmak istiyorlar, bu yönden farklı mekan ve ortamlarda bulunmaları,

eğlenmeleri, dinlenmeleri ve kendilerini yenilemeleri için serbest zaman aktivitelerine ihtiyaçları vardır (Karaküçük, 1999).

Serbest zamanlarda kazanılan davranışlar bütün yaşamı etkiler. Sosyalleşme sürecinde aile ve arkadaş grupları çok önemli araçlardır. Grup faaliyetlerinde katılımcılar sosyal ihtiyaçlarını karşılar veya ortamları hazırlar. Bu kişide bir tatmin yaratır. Bireyin kendini tanıması ve kimliğini tanımlayabilmesine yardımcı olur. Kişi serbest zaman faaliyetlerine katılarak kendisi için ikinci bir kimlik oluşturma sürecine de girebilir. Birçok insan için serbest zaman etkinliklerine katılmak onların statüsünü yükseltir (Cardwell, 1978).

Modern yaşamda birçok etmenler, insanları birbirinden ayırmaktadır. Ekonomik statü, toplumsal mevki, ırk, milliyet, eğitim ve kültürel farklılık gibi farklılaşmalar insanları birbirinden ayırmaktadır. Üyeler arasında kuşku, hoşlanmama, itimsizlik olmaktadır. Komşuluk, birlik ve arkadaşlık bağları da giderek zayıflamaktadır. Gruplar halinde uygulanan serbest zaman etkinlikleri katılanlar arasında bir dayanışma sağlamaktadır. Bu faaliyetlerle üyeler birbirini tanımakta, ilişki kurmakta ve yakınlaşmaktadırlar. Bu sayede serbest zaman faaliyetleriyle toplumda yaşamın niteliği gelişmekte, yaşam daha yaratıcı, mutlu ve zengin bir duruma gelmektedir (Tezcan,1993).

Bireyler, serbest zamanlarını kendilerini doğru ifade edebilmek ve yeteneklerini geliştirebilmek için eşsiz bir fırsat yakalamaktadır. Bu durum, kişilerin sosyal statülerinin ve hayat kalitelerindeki yükselmeye zemin hazırlamaktadır (Huang ve ark., 2014).

2.7.3.Psikolojik Yararları

Psikolojik yarar hali, insanın ruh sağlığını ifade etmektedir. Ruh sağlığı "kişinin kendisiyle ve çevresiyle sürekli bir denge ve uyum içinde olmasıdır." Ruhsal bakımdan sağlıklı bir insanda aranan nitelikler, olgun bir insanda aranan niteliklerdir. Ruhsal bakımdan sağlıklı, olgun insan seven ve sevilen, davranışları tutarlı, gerçekçi, özgür, çevresiyle uyumlu ilişkiler geliştiren, toplumda bir yeri ve görevi olduğunun bilincinde olan insandır. Yeteneklerini belirli bir amaca yöneltir, doğru ve verimli olarak kullanır. Kendine güvenir, umutsuzluğa kapılmaz, esnektir. Hoşgörü sahibidir (Yörükoğlu, 1997).

Günümüzde insanın aile, okul, iş hayatındaki yoğunluğu ve sorunları onun sinir sistemini bozarak yorulmasına ve dayanma gücünün azalmasına neden olabilir. İşyerinde yapılan işlemlerin sürekliliği, belirli bir düzen içerisinde devam eden iş disiplini ve aşırı kurallar, rekabete dayalı sürtüşmeler, modern yaşamın ortaya çıkardığı değişik stres yapıcılar ve bunların karşısında insanın ortaya koyduğu tepkiler önemli bir rahatsızlığı ortaya koymaktadır (Karaküçük, 1999).

Bu gibi baskılardan uzaklaşmak için insanlar değişik bir ortam içerisine girip moral kazanmak isterler. Bu ortam onlar için dinlenmek, eğlenmek, değişiklik yaratacak ve kendisini yenileyecek serbest zaman faaliyetleridir.

Serbest zamanları değerlendirilmesinin psikolojik açıdan yararları şöyle sıralanabilir; birey serbest zamanlarını olumlu şekilde değerlendirmekle fiziksel, zihinsel ve toplumsal faktörlerin bütünleşmesinden doğan bir kişilik kazanır. Bireylerin dürüst, adil, hoşgörülü, kibar ve anlayışlı olmalarına katkıda bulunur. Saldırganlık eğilimlerinin azalması ve cinsel gerginliklerin giderilmesi serbest zamanların değerlendirilmesi aracılığıyla sağlanabilir. Serbest zaman faaliyetleriyle kişi kendini yalnız hissetmez bir gruba, takıma veya organizasyona katılarak yalnızlığını giderebilir. Birey bu etkinliklere katılarak dışa dönük kişilik geliştirme imkanına sahip olur (Gedik, 1985).

Psikolojik bakımdan serbest zaman etkinlikleri kişilerin zihinsel yeteneklerini ve duygusal refah düzeylerini artırmaktadır (Ferreira, Andrade, Rodrigues, Siqueira Gondim 2015).

2.7.4. Bilişsel Yararları

Bireylerin yaşam içerisindeki tüm olay ve kavramlara yönelik ilgisini optimum düzeyde tutmak bilgi, anlama, kavrama ve öğrenme gibi bilişsel yeteneklerini kullanabilmek önemli bir fonksiyonel özellik olabilmektedir. Serbest zaman katılımının bilişsel yararları, bireyin düşünmek ve algı yeteneğine göre davranışlarının kontrolü ve aldığı kararları uygulayabilmesi, yaşam tarzını ve sağlık durumunu etkileyen faktörler olarak tanımlamak mümkündür. Bireyin davranışlarının kontrolü dikkat süresi, konsantrasyon, hafıza, odaklanma ve karar almak gibi bilişsel yararları kapsamaktadır (Kunstler ve Daly, 2010, 115)

Serbest zaman etkinliklerine düzenli katılım sayesinde kısa ve uzun vadeli hafızayı güçlendirerek, genel bilişsel fonksiyona yarar sağlamaktadır (Daly ve Kunstler, 2006, 180).

2.8.Okuryazarlık

Günümüzde okuryazarlık okuma yazma bilmenin ötesinde bu kavramın farklı anlamlarının olduğunu da söylemek mümkündür. Bu bağlamda okuryazarlık üzerine birçok tanım yapılmakta fakat ortak bir yol oluşturmak mümkün olmamaktadır (Tüzel, 2012).

Tarihsel süreçte yaşam boyu öğrenebilme yardımıyla toplumun her kesimine ulaştırılmak istenen yazabilme ve okuyabilme eğitimi okuryazarlık türlerinin hayata geçirilmesindeki temel başlangıç olarak görülmektedir. Bilgi çağı şeklinde nitelendirilen günümüzde ise okuryazarlığı kavramak yenilikçi, güncel ve geleneksel çalışmaların bütünüdür (İşler, 2002).

Geleneksel bakış açısıyla eğitimin hem toplumsal ve bireysel olarak varlığı sürdürme aracı hem de temel insan hakkı olarak değerlendirilmesi okuryazarlığı ve okuryazarlık türlerini ortaya çıkartmıştır (Önal, 2010)

Uzun dönemler boyunca, yazılı metinlerde bulunan harfleri çözümleyebilen ve yazılı bir metin üretebilmek amacıyla kodlama gerçekleştirebilen bireyler okuryazar olarak değerlendirilebilmektedir.

Okuryazarlık, genel olarak toplum tarafından anlam verilen işletimsel simgelerin etkili biçimde kullanılabilme yeteneği şeklinde açıklanmaktadır. Toplum tarafından anlamlandırılan iletişimsel simge olma niteliği daha çok okuryazarlığı yenileyen, dönemin gereksinimlerine karşılık verir duruma getiren bir nitelik şeklinde ortaya çıkmaktadır (Önal, 2010).

Bu bağlamda okuryazarlığı, dönemin gereksinimlerini karşılayacak bir beceri şeklinde ele alınsa da dönemsel değişimlerde kendini ve anlamını yenileyen bir oluşum şeklinde de düşünülebilir. (İşler, 2002).

Geçtiğimiz otuz kırk yıllık süreçte yaşanmış olan teknolojik, sosyal ve ekonomik dönüşümler birçok yaşamsal alanımızda olduğu gibi okuma, yazma, dinleme ve izleme biçimlerimizde de önemli dönüşümler yaratmıştır (Balcı, 2013). Bu

gelişmelerin bir neticesi olarak, alışlagelmiş okuma ve yazma fonksiyonları çerçevesinde ele alınan okuryazarlık kavramının anlam muhtevasında da genişleme olmuştur (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010).

Tarihsel süreçte yaşam boyu öğrenebilme yardımıyla toplumun her kesimine ulaştırılmak istenen yazabilme ve okuyabilme eğitimi okuryazarlık türlerinin hayata geçirilmesindeki temel başlangıç olarak görülmektedir. Bilgi çağı şeklinde nitelendirilen günümüzde ise okuryazarlığı kavramak yenilikçi, güncel ve geleneksel çalışmaların bütünüdür (İşler, 2002).

Geleneksel bakış açısıyla eğitimin hem toplumsal ve bireysel olarak varlığı sürdürme aracı hem de temel insan hakkı olarak değerlendirilmesi okuryazarlığı ve okuryazarlık türlerini ortaya çıkartmıştır.

Güncel bir şekilde bilgi birikimlerinin kullanılması ve ilgili teknolojik gelişmelerin takip edilmesinin gereği olarak yaşamı mümkün kılmakla kalınmamış ona bir anlam yükleme gereği hissedilmiştir.

Okuma yazma eylemleri ile başlamakta olan okuryazarlık becerilerinin kazanılmasına uzanan yolda elde edilmesi gereken unsurlar arasında şunlar gösterilmektedir (Önal,2010):

- Güncel beceri ve bilgilere sahip olabilmek.
- Edinilen bilgiye davranışlara yansıtıp kullanabilmek.
- Sistemleri kullanabilmek birleştirebilmek ve bunlardan yeni anlamlar yaratabilmek.
- Bilgiyi kullanarak yeni düşünceler geliştirebilmek.
- Çevreyi anlamlandırarak bireysel anlamlar oluşturabilmek,
- Gerçekleri görüpkonuşabilmek ve ifade edebilmek.

Başka bir deyişle, okuryazarlık dilbilimden daha fazlasıdır; insanların okuryazar varlıklar olarak kimler haline geldiklerini sınırlayan veya yaratan politik ve sosyal uygulamadır. Bundan dolayı okuryazarlık kavramının açıklanmasında artık bir sözcüğü söylemek için harflerin ses bilimsel karşılıklarının kullanılması veya sözcüklerin oluşturulması için harflerin bir araya getirilmesi açıklaması yetmemektedir (İşler, 2002). Bundan dolayı toplumların bilgi gereksinimi arttıkça “okuryazar birey” ya da “okuryazarlık” kavramlarının tanımında da yeni açılımlar yapma zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Okuryazarlık kavramı, 1980'lerin ortalarında, yukarıda özetlenen zorluklarla yüzleşmek, alfabetikleştirme süreci için teorik temeller ve yönergeler hakkında derin bir çalışma yapmak amacıyla ortaya çıkmıştır (Aldemir,2003).

UNESCO'nun 1957'deki tanımına göre okuryazar, "Günlük yaşamında anlayarak okuyup yazan kişidir". İlk tanımdan farklı olarak 1966 yılında yapılan başka bir tanımda "okuma yazma sürecinin toplumda işlevsel olarak yürütülmesi" şeklinde açıklanmıştır.

Okuryazarlık üzerine yapılan tanımlarda sosyokültürel, ideolojik ve politik etkilerin varlığından da zamanla bahsedilmeye başlanmıştır. Okuryazarlık üzerine yapılan tanımlamalardan herkesin okuma yazma becerisine sahip olduğu, okuma yazma her insanın sahip olması gereken bir hak olduğu, okuryazarlığın diğer insanlarla bağ kurmada önemli bir faktör olduğu, iletişim ve etkileşim için gerekli olduğu anlaşılmaktadır (Keefe ve Copeland, 2011).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) "hedeflerine ulaşmak, bilgi ve potansiyelini geliştirmek ve topluma katılımını sağlamak için bireyin bu bilgi ve potansiyelini yazılı metinlere yansıtması" olarak tanımlanan okuryazarlık kavramının tanımını basılı ve yazılı materyalleri farklı bağlamlarda anlayabilme, yorumlayabilme, oluşturabilme, iletişim sürecinde kullanabilme olarak genişletmiştir. Okuma yazma kavramının tanımlarında bu kavramın bilişsel, duygusal, sosyo-kültürel, kültürel, tarihsel, yaratıcı ve estetik yönlerine de değinilmiştir (Sezgin, 2017).

Bugün, okuryazarlık kavramına ilişkin anlayışta değişikliklerin olması mümkündür. Bir sosyal uygulama olarak çoklu okuryazarlık veya okuryazarlık, bu farklı bakış açılarının bir sonucu olarak ortaya çıkan anlam oluşturucuları olarak kabul edilebilir. Sözlü dile (sanat, müzik vb.) ek olarak geliştirilen anlam oluşturma yöntemleri, okuryazarlığın farklı boyutlarda gerçekleşmesini sağlamıştır. Artık görsellerle zenginleştirilmiş metinler gençlere daha çekici geldiği söylenebilir (Altun, 2005).

Çoklu okuryazarlık yaklaşımında vurgulanması gereken nokta, farklı kültürlerin olgusunun farklı anlamlandırmalar ortaya çıkartabileceğinin her zaman bilinmesi gerektiğidir (Harste, 2003).

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı – UÖDP (PISA)'nın tanımına göre, okuryazarlık, temel kod çözmeye işleminden kelime bilgisine, dilbilgisine ve daha

fazlasına kadar çok çeşitli bilişsel yeterlikleri içerir. Dilsel ve metinsel yapılar ve özellikler, dünya hakkında bilgi sahibi olmaktır. Aynı zamanda üstbilişsel yeterlilikleri de içerir: metinleri işlerken çeşitli uygun stratejilerin farkında olma ve kullanma becerisidir. Metabilişsel yetkinlikler, okuyucular belirli bir hedef için okuma etkinliklerini düşündüğünde, izlediğinde ve ayarladığında etkinleştirilir (Sezgin, 2017).

Bu bağlamda 21. yüzyılda, okuryazarlığın tanımı, bilgi toplamak ve iletmek için teknolojiyi kullanma yeteneğini giderek daha fazla yansıtması gerekmektedir. Uluslararası Okuma Derneği, bugünün öğrencileri tarafından kullanılan okuryazarlıkların ebeveynlerinden ve hatta sadece on yıl önceki öğrencilerden çok farklı olduğunu belirtmiştir. Dernek, “günümüz dünyasında tam anlamıyla okuryazar olabilmek için öğrencilerin 21. yüzyıl teknolojilerinin okuryazarlığında yetkin hale gelmeleri gerektiğini” bildirmektedir (İşler,2002).

Bir kişiyi çeşitli derecelerde akıcılıkla “okuryazar” yapan, okuma ve yazma yeteneğidir (Gee, 2001).

Okuryazarlığın birçok tanımı, uygun bir düzeyde okuma ve yazma becerisine odaklanır, ‘Okuryazarlığın niteliği, genellikle zorunlu eğitimin temel eğitim hedeflerinden biri olarak kabul etmektedir. İki araştırmacıya göre, uygun bir akıcılık düzeyinde okuma ve yazma yeteneğini ifade eder. Bununla birlikte, “uygun bir düzey”, “etkili” veya “iyi” nin ne anlama geldiğine dair genel kabul görmüş bir tanım yoktur (Blake ve Hanley, 1995).

Blake ve Hanley (1995), okuryazarlığı statik ve kişisel olmayan bir durum olarak değil, daha çok bireyselleştirilmiş ve sosyal bir uygulama olarak kanunlaştırılmış bir durum olarak tanımlayan ilkelerini şu şekilde özetlemektedir:

- Okuryazarlık bir eylemdir.
- Okuryazarlık, bir kişinin sahip olduğu (veya sahip olmadığı) geliştirilmiş bir yetenek değildir.
- Okuryazarlık, insanların okuma ve yazmayı kişisel ve sosyal amaçlar için kullandıkları bir dizi eylem ve geçiştir
- Okuryazarlık, bir söylem pratiği içindeki bir harekettir.

- İnsanlar okuryazar eylemde bulduklarında, metin kodlamaktan veya üretmekten daha fazlasını yapar. Herhangi bir sosyal uygulama gibi, bir dizi beklenti ve sosyal geleneği olan bir geçmişe sahiptir.
- Bir söylem pratiği, bir türe veya bir tür metne indirgenemez
- Metinlerin özel bir rol oynadığı sosyal ve retorik bir durumdur.
- Okuryazar olmak, sosyal sözleşmelerin bilgisine ve bireysel problem bağlıdır.
- Yeni “temel bilgiler”, ifade ve retorik uygulamalarla başlamalıdır. Bu perspektiften bakıldığında, temel olan, sezgisel yöntemler, süreç planları, retorik veya problem çözme stratejileri, eleştirel düşünme becerileri gibi çeşitli isimlerle anılan “nasıl yapılır” bilgisidir, ancak özünde bunlar, okuryazarlık eylemidir.
- Bu retorik gelenekte, okuryazar olmayı öğrenmedeki temel beceriler, kişinin durumları okumak için ihtiyaç duyduğunu planlamak, düzenlemek, gözden geçirmek; anlam oluşturmak ve müzakere etmek; kuralları kullanmak ve uyarlamak gibi becerilerdir.
- Yeni söylemlerin neler beklediğini ve bunlara nasıl girileceğini anlamaktır.

Okuryazar eylem, üstbilişsel ve sosyal farkındalığa kapı açar. Başka bir deyişle, sosyal, bilişsel bir eylem olarak okuryazarlık, metinsel gelenekler ve doğruluk pedagojisinde bulunmayan bazı stratejik düşünme ve yansıtma fırsatları yaratır.

Limbrick ve Aikman (2005) ise okuryazarlık hakkındaki tartışmaların, ‘okuryazarlık kavramları ve okuryazarlık eğitimi için okuryazarlığın değişen yorumlarının sonuçları’ yerine ‘öğretici aşırılıklar’ hakkında ‘ateşli diyaloga’ odaklandığına işaret etmektedir. Okuryazarlık ile ilgili yapılan tanımlamalar incelendiğinde ilk yıllarda okuma-yazma becerisi olarak ön plana çıkarken, sonradan üstbilişsel yeterlilikleri de kapsayacak şekilde geniş bir anlam muhtevasında anlamlandırılmaya başlamıştır.

Okuryazarlık alanına yeni eklenen bir kavram da serbest zaman okuryazarlığıdır (Arslan, 2013).

2.9. Serbest Zaman Okuryazarlığı

Serbest zaman hususundaki eğitim ihtiyacı günümüzde hayatın her alanda kendini belli etmektedir. Yaşanan hızlı değişimler serbest zaman için farklı faaliyet alanlarını ortaya koymakta; olumlu fayda sağlayan bu faaliyetlere karşın, günümüz insanı olumsuz faaliyet alanlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bazı araştırmacılara göre

serbest zaman amacına uygun değerlendirilmez ise uyuşturucu,alkol kullanımı, vandalizm gibi birçok olumsuz durum ortaya çıkacağı gibi bu olumsuzluklar kötü davranışları da beraberinde getirecektir (Caldwell, 2005).

Özellikle 1990'lardan sonra okuryazarlık yaşanan gelişmelerle birlikte yeni ihtiyaçlarında ortaya çıkmasına bağlı olarak kendini bu değişimin içinde bulmuş ve önceleri sadece okuma ve yazma becerilerini içine alan bu kavram farklı anlamları da genişletilmiş şekilde ortaya koymuştur. Bu sebeplen okuryazarlık kavramına farklı bakış açıları da getirilmiş birçok okuryazarlık türü ortaya çıkmıştır. Bunlar bilgisayar okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, internet okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, eleştirel okuryazarlık, dijital okuryazarlık gibi kavramlar ortaya çıkmıştır (Altun,2005).

Birçok okuryazarlık türü olmasına karşın okuryazarlığın esasında bilgi, bu bilgiyi kullanma ve uygulama, teknolojik gelişmeleri taklit etme ve bilgi kullanımına aktif katılım bulunmaktadır (Önal,2010).

Kişilerin iyi bir okuryazar olmaları için bilgiyi kendilerine göre anlayabilmeleri, ifade edebilmeleri ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmeleri araştırmacılar tarafından da kabul görmektedir (Altun, 2010).

Serbest zaman okuryazarlığı, kişilerin yaşadıkları zaman için karşılıklarına çıkan güçlüklerin üstesinden gelmeleri, kişilerin kendi serbest zaman tercihlerini kendilerinin belirlemeleri, kişilerin ilk başta kendisine daha sonra çevresine ve topluma faydalı bireyler olmaları için sosyokültürel ve bireysel ifade becerilerinden bir dağarcık oluşturmakla ilgilidir (Hutchinson and Robertson, 2012).

Serbest zaman okuryazarlığı, serbest zaman içerisinde yapılacak etkinliklerin nelerden oluştuğunu hangi etkinliklerin kişiye fayda sağlayacağı ya da hangisinin kişide olumsuz etkiler bırakacağını ifade etmektedir (Arslan, 2018). Bu doğrultuda serbest zamanı hatasız kullanmak için ve kişilerde bu farkındalığı meydana getirmek için serbest zaman eğitimi önemli bir rol oynamaktadır.

Serbest zamanın faydalı olarak değerlendirilmesi kişilerin hayatları boyunca birçok artı durumun ortaya çıkmasında ve kişilerin yaşam kalitelerinin artmasında çok önemli bir rol üstlenmektedir (Güngörmüş, Beşikçi, Gürbüz, Sarol, 2017; Özgün Yaşartürk, Ayhan, Bozkuş, 2017).

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, bilgi toplama aracı ve verilerin analizi konuları ele alınmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, Kırıkkale ilinde görevli öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesini amaçlayan, tarama modelinde, betimsel bir araştırmadır. Bir konuya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalara tarama araştırmaları denir. Tarama yönteminin amacı nesnelerin, kurumların, toplumların, olayların doğasını ve özelliklerini tanımlamaktır (Altınok, 2020).

3.2. Veri Toplama Aracı

Çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgilere yönelik bilgi formunun yanı sıra, Arslan (2018) tarafından geliştirilen Serbest Zaman Okuryazarlığı Ölçeği (SZOÖ) kullanılmıştır. Üç alt boyut ve 21 maddeden oluşan ölçekten alınabilecek en düşük puan 21, en yüksek puan 105'tir. Ölçeğin Cronbach's Alpha değeri .93'tür ve değer bu araştırma için de değişmemiştir.

3.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni Kırıkkale ilinde Okulöncesi, İlkokul, Ortaokul, Lise kademesinde görev yapan 4078 öğretmenden (<https://kirikkale.meb.gov.tr/>) oluşmaktadır. Örneklem alınan öğretmen sayısı 446'dır. Bu çalışmada yer alan öğretmenler gönüllülük esasına dayanılarak seçilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Kırıkkale Üniversitesi Etik Kurulundan 31.05.2022 tarihinde alınan izinden sonra bizzat araştırmacı tarafından uygulama yapılmıştır.

Verilerin analizinde SPSS 28.0 programı kullanılmıştır. Sürekli verilerin dağılımı ile normal dağılım arasında fark olup olmadığı Shapiro-wilk ve Kolmogorov Smirnov testleriyle araştırılmıştır. Normal dağılım gösteren değişkenlerin bağımsız ikili grup kıyaslamasında t testi; bağımsız ikiden fazla grup kıyaslamalarında One-Way ANOVA testi; anlamlı farklılıkların tespiti için LSD testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların seçeneğe katılma düzeyinin aritmetik ortalaması 1.00-1.79 olduğunda “hiç/hiç katılmıyorum”, 1.80-2.59 olduğunda “yılda birkaç kez/katılmıyorum”, 2.60-3.39 olduğunda “ayda birkaç kez/kısmen/orta katılıyorum”, 3.40-4.19 olduğunda “haftada birkaç kez/katılıyorum” ve 4.20-5.00 olduğunda “her gün/çok katılıyorum” olarak yorumlanması kabul edilmiştir.

Aslan tarafından üniversite öğrencileri için geliştirilen ölçeğin öğretmenler için geçerli ve güvenilir olduğuna ilişkin analizler aşağıda verilmiştir.

Çizelge 3.1’de Katılımcılara uygulanan serbest zaman okuryazarlık ölçeğinin iç güvenirlik analizi değerleri gösterilmektedir.

Çizelge 3.1. İç güvenirlik analizi

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Standardize ifadeler	N
.931	.934	21

Elde edilen bulgulara göre, alfa değeri .07’den büyük olduğundan öğretmenler üzerinde uygulanan ölçek güvenilir kabul edilmiştir.

Çizelge 3.2’de Öğretmenlere uygulanan serbest zaman okuryazarlık ölçeğinin KMO ve Bartlett küresellik testi sonuçları gösterilmektedir.

Çizelge 3.2. KMO ve Bartlett Küresellik Testi sonuçları

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.905
	Approx. Chi-Square	6594.431
Bartlett's Test of Sphericity	df	210
	Sig.	.000

KMO değerinin yüksek olması, veri setinin analiz yapmaya o kadar uygun olduğunu gösterir. Örneklem büyüklüğü için değer 0.90 üzerinde ise “mükemmel” yorumu yapılır (Çokluk vd., 2012, 207). Çizelge 3.2’ye göre 446 kişiden oluşan örneklemin büyüklüğü, (KMO = 0.905) faktör analizi yapabilmek için mükemmel düzeyde yeterlidir.

Çizelge 3.3’te Serbest zaman okuryazarlık ölçek toplamı ve alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık değerleri gösterilmektedir.

Çizelge 3.3. Çarpıklık ve basıklık istatistikleri

		İstatistik	SS
Temel Serbest Zaman	Çarpıklık	-.792	.116
	Basıklık	1.265	.231
Okuryazarlığı	Çarpıklık	-.044	.116
	Basıklık	-.350	.231
İşlevsel Serbest Zaman	Çarpıklık	-.747	.116
	Basıklık	.301	.231
Eylemsel Serbest Zaman	Çarpıklık	-.476	.116
	Basıklık	.561	.231
Serbest Zaman Toplam	Çarpıklık	-.476	.116
	Basıklık	.561	.231

Verilerin normalliğini belirlemek için basıklık ve çarpıklık katsayılarının incelenmesi gerekir. Çizelge 3.3’te serbest zaman okuryazarlık ölçek toplamı ve alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık değerleri gösterilmektedir.

Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.5 ve $+1.5$ değerleri arasında olduğu durumlarda dağılımın normal dağılım olarak kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Yapılan bu araştırmada çarpıklık ve basıklık değerleri -1.5 ve $+1.5$ aralığında yer aldığından verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir.

Öğretmenlere uygulanan serbest zaman okuryazarlık ölçeğinin alt boyutları tarafından açıklanan varyans değerleri Çizelge 3.4’te verilmiştir.

Çizelge 3.4. Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeği’nin alt boyutları tarafından açıklanan varyans değerleri

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Yük Kareleri Toplamı			Döndürülmüş
	Toplam	Varyans	Birikimli	Toplam	Varyans	Birikimli	Yük Kareleri
	Özdeğer	%’si	%	Özdeğer	%’si	%	Toplam
1	9.136	43.504	43.504	9.136	43.504	43.504	7.629
2	2.785	13.262	56.766	2.785	13.262	56.766	6.635
3	1.634	7.780	64.546	1.634	7.780	64.546	4.580

Öğretmenlere uygulanan Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeğinin, orijinal ölçekte olduğu gibi üç alt boyutu doğruladığı görülmektedir. Alt boyutların açıkladığı toplam varyans %64.546'dır.

Öğretmenlere uygulanan serbest zaman okuryazarlık ölçeğinin açımlayıcı faktör analiz sonuçları Çizelge 3.5'te verilmiştir.

Çizelge 3.5. Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeği'nin açımlayıcı faktör analiz sonuçları

Maddeler	1	2	3
S1	.742		
S2	.845		
S3	.826		
S4	.787		
Temel Serbest Zaman Okuryazarlığı			
S5	.867		
S6	.834		
S7	.764		
S8	.705		
S9	.717		
S10	.490		
S11		.672	
S12		.783	
S13		.849	
İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı			
S14		.837	
S15		.814	
S16		.740	
S17		.660	
S18		.474	
Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlığı			
S19			.837
S20			.921
S21			.873
ÖZDEĞER	7.629	6.635	4.580
Açıklanan Varyans	64.546		

Ankette bulunan üç farklı alt boyut'un yüklendiği sorular yapısal matris'te gösterilmiştir. Buna göre, ankette üç farklı alt boyut olduğu doğrulanmıştır.

4.BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde toplanan verilerin çözümlenmesi sonucu elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Araştırmaya katılan katılımcıların yaşa ilişkin bilgileri çizelge 4.1 de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Katılımcıların yaşa göre dağılımı

Yaş	f	%
20-24	13	2.9
25-30	47	10.5
31-35	64	14.3
36-40	78	17.5
41 Ve Üzeri	244	54.7
TOPLAM	446	99.9

Çizelge 4.1' de görüldüğü üzere katılımcıların yaşa ait frekans ve yüzdeleri gösterilmektedir. Buna göre katılımcıların %2,9'u 20-24 yaş, %10,5'i 25-30 yaş, %14,3'ü 31-35 yaş, %17,5'i 36-40 yaş ve %54,7'si 41 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyete ilişkin bilgileri çizelge 4.2' de verilmiştir.

Çizelge 4.2. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	f	%
Erkek	226	50.8
Kadın	219	49.2
TOPLAM	445	100

Çizelge 4.2' de görüldüğü üzere katılımcıların cinsiyete ait frekans ve yüzdeleri gösterilmektedir. Buna göre katılımcıların %50,8 erkek, %49,2'si kadın olduğu görülmektedir. Görüldüğü gibi öğretmenlerin yaklaşık olarak eşit dağılım gösterdiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların medeni duruma ilişkin bilgileri çizelge 4.3'te verilmiştir.

Çizelge 4.3. Katılımcıların medeni duruma göre dağılımı

Medeni Durum	f	%
Evli	65	14.6
Bekar	381	85.4
TOPLAM	446	100

Çizelge 4.3'te görüldüğü üzere katılımcıların medeni durumlarına ait frekans ve yüzdeleri gösterilmektedir. Buna göre katılımcıların %85,4'ü bekar, %14,6'sı evli olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların ekonomik durumlarına ilişkin bilgileri çizelge 4.4'te verilmiştir.

Çizelge 4.4. Katılımcıların ekonomik duruma göre dağılımı

Ekonomik Durum	f	%
Çok Kötü	1	.2
Kötü	21	4.7
Orta	258	57.8
İyi	154	34.5
Çok İyi	12	2.7
TOPLAM	446	99.9

Çizelge 4.4'te görüldüğü üzere katılımcıların ekonomik duruma ait frekans ve yüzdeleri gösterilmektedir. Buna göre katılımcıların %0,2'sinin ekonomik durumunun çok kötü, %4,7'sinin ekonomik durumunun kötü, %57,8'inin ekonomik durumunun orta, %34,5'inin ekonomik durumunun iyi ve %2,7'sinin ekonomik durumunun çok iyi olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların branşlarına ilişkin bilgileri çizelge 4.5'te verilmiştir.

Çizelge 4.5. Katılımcıların branşa göre dağılımı

Branş	f	%
-------	---	---

Sayısal Dersler	141	31.7
Dil Dersleri	60	13.5
Sözel Dersleri	187	41.8
Rekreatif Dersler	27	6
Meslek Dersleri	30	7
TOPLAM	445	100

Çizelge 4.5'te görüldüğü üzere katılımcıların branşa ait frekans ve yüzdeleri gösterilmektedir. Buna göre katılımcıların %31,7'sinin branşı Sayısal(Matematik, Geometri, Fizik, Kimya, Biyoloji, Metalurji, Fen Bilimleri) dersler iken, %13,5'inin branşıDil (İngilizce, Almanca) dersleri, %41,8'i branşı Sözel (Tarih, Coğrafya, Felsefe, Din Kültürü, Rehberlik, Okul Öncesi, Sınıf Öğretmeni Sosyal Bilgiler, Özel Eğitim, Çocuk Gelişimi, Anaokulu Öğretmeni, Türk Dili ve Edebiyatı-Türkçe) dersleri, %6'sının branşı Rekreatif(Resim-Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi, El Sanatları) dersler ve %7'sinin branşı Meslek (Teknoloji ve Tasarım, Bilişim Teknolojileri, Atölye ve Makine, Tekstil-Teknoloji) dersleri öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların okul türüne ilişkin bilgileri çizelge 4.6'da verilmiştir.

Çizelge 4.6. Katılımcıların okul türüne göre dağılımı

Okul Türü	f	%
Devlet	441	98.9
Özel	5	1.1
TOPLAM	446	100

Çizelge 4.6'da görüldüğü üzere katılımcıların okul türüne ait frekans ve yüzdeleri gösterilmektedir. Buna göre katılımcıların %98,9'u devlet okulunda, %1,1'i özel okulda görev yapmaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların okul kademesine ilişkin bilgileri çizelge 4.7'de verilmiştir.

Çizelge 4.7. Katılımcıların okul kademesine göre dağılımı

Okul Kademesi	f	%
---------------	---	---

Okul Öncesi	7	1.6
İlkokul	63	14.1
Ortaokul	210	47.1
Lise	166	37.2
TOPLAM	446	100

Çizelge 4.7’de görüldüğü üzere katılımcıların okul kademesine ait frekans ve yüzdeleri gösterilmektedir. Buna göre katılımcıların %1,6’sı okul öncesi, %14,1’i ilkokul, %47,1’i ortaokul ve %37,2’si lise kademesinde görev yapmaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların görev süresine ilişkin bilgileri çizelge 4.8’de verilmiştir.

Çizelge 4.8. Katılımcıların görev süresine göre dağılımı

Görev Süresi	f	%
1-4 Yıl	41	9.2
5-9 Yıl	62	13.9
10-14 Yıl	72	16.1
15-19 Yıl	74	16.6
20 Ve Üzeri	197	44.2
TOPLAM	446	100

Çizelge 4.8’de görüldüğü üzere katılımcıların görev süresine ait frekans ve yüzdeleri gösterilmektedir. Buna göre katılımcıların %9,2’sinin görev süresi 1-4 yıl, %13,9’unun görev süresinin 5-9 yıl, %16,1’inin 10-14 yıl, %16,6’sının 15-19 yıl, %44,2’sinin 20 ve üzeriaralığında görev yapan öğretmenlerdir.

Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerine ilişkin bilgileri çizelge 4.9’da verilmiştir.

Çizelge 4.9. Katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeyleri

	Ortalama Puan	$\bar{X}$	ss	Min.	Max.
Temel Serbest Zaman Okuryazarlığı	41.87	4.19	6.02	16.00	50.00
İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	31.90	3.99	4.73	19.00	40.00
Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	11.14	3.71	2.69	3.00	15.00
Serbest Zaman Toplam	84.93	4.04	11.01	46.00	105.00

Çizelge 4.9’da görüldüğü üzere, öğretmenlerin Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyleri ortalama puanı 84.93 ± 11.01 iken, minimum alınan puan 46 ve maksimum

puan 105'dir. Katılımcıların temel serbest zaman okuryazarlığı alt boyutundan aldığı puan ortalaması 41.87 ± 6.02 , minimum 16 ve maksimum 55'dir. İşlevsel serbest zaman okuryazarlığı alt boyutundan aldığı puan ortalaması 31.90 ± 4.73 , minimum 19 ve maksimum 40'dır. Eylemsel serbest zaman okuryazarlığı alt boyutundan alınan puan ortalaması 11.14 ± 2.69 , minimum 3 ve maksimum 15'dir.

Öğretmenlerin Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyleri aritmetik ortalama üzerinden değerlendirildiğinde ise ölçek toplamı ortalamasının ($\bar{X}=4.04$), Temel Serbest Zaman Okuryazarlık alt boyutunun en çok ortalamaya sahip olduğu ($\bar{X}=4.19$), daha sonra İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlık alt boyutunun ortalamasının geldiği ($\bar{X}=3.99$) ve en az Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlık alt boyutunun ortalamasının ($\bar{X}=3.71$) okuryazarlık düzeyinde olduğu görülmektedir.

Ayyıldız Durhan ve Kurtipek (2021)'in yapmış olduğu çalışmada, beden eğitimi öğretmen adaylarının Serbest Zaman Okuryazarlık puanının 88.17 ± 14.96 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının Serbest Zaman Okuryazarlık düzeylerinin halen görevde olan öğretmenlerden daha yüksek olmasının nedeni, çalışmanın sadece beden eğitimi öğretmen adayları ile yapılmış olmasından kaynaklanıyor olabilir. Öğrenim gördükleri alan gereği beden eğitimi öğretmen adaylarının, diğer branşlara göre serbest zaman etkinliklerine karşı daha yüksek farkındalık ve katılım sağlama olasılıklarının bulunmasının, Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyini olumlu yönde etkilediği düşünülebilir.

Burada dikkat çeken durum şudur ki hem bu araştırma hem Ayyıldız Durhan (2020) ile Ayyıldız Durhan ve Kurtipek (2021)'in çalışmaları, Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyi yüksek olsa da temel düzeyden eylemsel düzeye doğru okuryazarlık düzeyinin düştüğünü, en düşük seviyenin Eylemsel Serbest Zaman okuryazarlığında olduğunu göstermektedir. Bu durum katılımcıların serbest zamana yönelik bilgi ve farkındalıkları olsa da bunun davranışa dönüşmesinin aynı düzeyde olmadığını göstergesidir. Bu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin yaş değişkenine göre dağılımı Çizelge 4.10'da verilmiştir.

Çizelge 4.10.Katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin yaş değişkenine göre dağılımı

	Yaş	Ortalama	SS	İstatistik Değeri	p
Temel Serbest Zaman Okuryazarlığı	20-24	41.23	4.34	1.364	.246
	25-30	43.47	4.55		
	31-35	42.52	6.08		
	36-40	41.79	5.94		
	41 ve üzeri	41.44	6.33		
İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	20-24	31.44	4.03	.679	.607
	25-30	32.40	4.39		
	31-35	32.42	4.85		
	36-40	31.28	4.56		
	41 ve üzeri	31.89	4.85		
Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	20-24	11.92	1.71	.456	.768
	25-30	11.26	2.60		
	31-35	11.28	2.65		
	36-40	10.95	2.70		
	41 ve üzeri	11.09	2.76		
Serbest Zaman Okuryazarlık Toplamı	20-24	84.69	8.46	.931	.446
	25-30	87.13	8.01		
	31-35	86.22	11.02		
	36-40	84.03	10.94		
	41 ve üzeri	84.46	11.61		

Çizelge 4.10’da görüldüğü üzere yapılan Anova Testi sonuçlarına göre öğretmenlerin yaşları ile serbest zaman okuryazarlık düzeyleri ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (*p<0.05).

Binarbaşı (2006)’nınKütahya ilinde görev yapan öğretmenlerin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarının tespiti ve incelenmesi adlı çalışmasında yaş grupları ile katıldıkları serbest zaman etkinlikleri arasında anlamlı fark olmadığını bulmuştur. Bu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre dağılımı Çizelge 4.11’de verilmiştir.

Çizelge 4.11.Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre dağılımı

	Cinsiyet	Ortalama	SS	İstatistik Değeri	p	t testi
Temel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Erkek	41.08	6.03	2.848	.002*	kadın>erkek
	Kadın	42.69	5.94			
İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Erkek	31.54	4.78	1.670	.004*	kadın>erkek
	Kadın	32.28	4.67			
Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Erkek	10.81	2.82	2.644	.004*	kadın>erkek
	Kadın	11.47	2.51			
Serbest Zaman Okuryazarlık Toplamı	Erkek	83.42	11.36	-2.890	.002*	kadın>erkek
	Kadın	86.50	10.45			

(*P<0.05)

Çizelge 4.11’de görüldüğü üzere Öğretmenlerin Temel Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyleri, İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyleri, Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyleri ve Serbest Zaman Okuryazarlık Toplamı ile Cinsiyet faktörü arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. (*p<0.05). Yapılan t testi sonucuna göre kadın öğretmenlerin Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyi tüm alt boyutlarda ve ölçek toplamında erkek öğretmenlerden daha yüksektir.

Kadın öğretmenlerin okul dışında daha fazla sorumluluğa sahip olması, erkek öğretmenler kadar serbest zamanlarının fazla olmayışı yinede araştırma sonucuna göre kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere oranla daha fazla serbest zaman etkinliklerine katılması olumlu olarak değerlendirilebilir. Kadın öğretmenlerin hafta içinde geçirdikleri yoğun ve stresli iş yükünden uzaklaşıp serbest zamanlarını daha enerjili bir şekilde geçirip tekrardan yoğun ve stresli bir haftaya hazırlık yapacak olmalarından dolayı erkek öğretmenlere göre serbest zamanlarını daha iyi değerlendirdikleri düşünülebilir. Ayrıca kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıklardan kaynaklı olarak bu durumun değişiklik gösterdiği belirtilebilir. Bu etkenler göz önüne alındığında bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu düşünülebilir.

Ayyıldız Durhan (2020) ile Ayyıldız Durhan ve Kurtipek (2021)’in çalışmaları ayrıca, aralarında anlamlı düzeyde bir farklılık çıkmamış olsa da kadınların erkeklerden daha yüksek Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyine ulaştığını göstermekte ve sonuçlar bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir.

Avcı (2009)'nın çalışmasında ise bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha fazla serbest zamana sahip olmak istedikleri görülmektedir ve sonuçlar bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin medeni durum değişkenine göre dağılımı Çizelge 4.12'de verilmiştir.

Çizelge 4.12.Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin medeni durum değişkenine göre dağılımı

	Medeni Durum	Ortalama	SS	İstatistik Değeri	p
Temel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Bekar	42.12	6.89	.373	.355
	Evli	41.82	5.87		
İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Bekar	31.77	5.17	-248	.402
	Evli	31.93	4.65		
Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Bekar	11.51	2.42	1.205	.114
	Evli	11.07	2.73		
Serbest Zaman Okuryazarlık Toplamı	Bekar	85.40	12.35	.376	.354
	Evli	84.84	10.77		

Çizelge 4.12'de görüldüğü üzere yapılan Anova Testi sonuçlarına göre öğretmenlerin medeni durumları ile Serbest Zaman Okuryazarlık Düzeyleri ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (*p<0.05).

Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin ekonomik durum değişkenine göre dağılımı Çizelge 4.13'te verilmiştir.

Çizelge 4.13.Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin ekonomik durum değişkenine göre dağılımı

	Ekonomik Durum	Ortalama	SS	İstatistik Değeri	p
Temel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Çok Kötü	47.00	.	.673	.611
	Kötü	40.10	5.85		
	Orta	41.98	6.21		
	İyi	41.85	5.65		
	Çok İyi	42.33	7.20		
İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Çok Kötü	40.00	.	1.182	.318
	Kötü	31.33	2.94		
	Orta	31.75	4.73		
	İyi	32.25	4.84		
	Çok İyi	31.08	5.40		

Çizelge 4.13. Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin ekonomik durum değişkenine göre dağılımı (devamı)

	Ekonomik Durum	Ortalama	SS	İstatistik Değeri	p
Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Çok Kötü	9.00	.	.714	.583
	Kötü	10.62	3.22		
	Orta	11.19	2.66		
	İyi	11.06	2.73		
	Çok İyi	12.00	1.60		
Serbest Zaman Okuryazarlık Toplamı	Çok Kötü	96.00	.	.635	.638
	Kötü	82.05	9.99		
	Orta	84.95	11.13		
	İyi	85.17	11.00		
	Çok İyi	85.42	10.60		

Çizelge 4.13'te görüldüğü üzere yapılan Anova Testi sonuçlarına göre öğretmenlerin ekonomik durumları ile Serbest Zaman Okuryazarlık Düzeyleri ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (* $p < 0.05$).

Avcı (2009)'nın çalışmasında öğretmenlerin ekonomik durumlarının çok iyi olmadığı, sadece kendilerinin ve aile fertlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterlilikte olduğu bu durumda serbest zamanlarını etkin bir şekilde geçirmek yerine genellikle evde ve pasif bir şekilde değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin branş değişkenine göre dağılımı Çizelge 4.14'te verilmiştir.

Çizelge 4.14. Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin branş değişkenine göre dağılımı

	Branş	Ortalama	SS	İstatistik Değeri	p
Temel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Sayısal Dersler	41.28	5.77	2.308	.076
	Dil Dersleri	41.58	7.15		
	Sözel Dersleri	42.56	5.83		
	Rekreatif Dersler	40.04	5.82		
	Meslek Dersleri	41.00	5.72		
İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Sayısal Dersler	32.16	4.72	.184	.907
	Dil Dersleri	31.78	4.24		
	Sözel Dersleri	31.82	4.97		
	Rekreatif Dersler	31.70	3.84		
	Meslek Dersleri	31.00	3.90		
Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Sayısal Dersler	11.28	2.62	2.252	.082
	Dil Dersleri	10.32	3.24		
	Sözel Dersleri	11.29	2.56		
	Rekreatif Dersler	11.00	2.51		
	Meslek Dersleri	11.10	2.61		
Serbest Zaman Okuryazarlık Toplamı	Sayısal Dersler	84.71	10.45	.994	.395
	Dil Dersleri	83.68	12.35		
	Sözel Dersleri	85.71	11.04		
	Rekreatif Dersler	82.74	10.56		
	Meslek Dersleri	83.25	10.72		

Çizelge 4.14'te görüldüğü üzere yapılan Anova Testi sonuçlarına göre öğretmenlerin branşları ile Serbest Zaman Okuryazarlık Düzeyleri ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (*p<0.05).

Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin okul kademesi değişkenine göre dağılımı Çizelge 4.15'de verilmiştir.

Çizelge 4.15.Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin okul kademesi değişkenine göre dağılımı

	Okul Kademesi	Ortalama	SS	İstatistik Değeri	p
Temel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Okul öncesi	39.14	1.46	1.640	.179
	İlkokul	41.89	6.17		
	Ortaokul	42.42	6.36		
	Lise	41.26	5.58		
İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Okul öncesi	29.57	7.57	.907	.437
	İlkokul	31.63	4.17		
	Ortaokul	32.17	4.69		
	Lise	31.77	4.84		
Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Okul öncesi	9.71	4.31	.770	.511
	İlkokul	11.13	2.83		
	Ortaokul	11.23	2.48		
	Lise	11.08	2.81		
Serbest Zaman Okuryazarlık Toplamı	Okul öncesi	78.43	12.04	1.571	.196
	İlkokul	84.65	10.27		
	Ortaokul	85.83	11.24		
	Lise	84.16	10.87		

Çizelge 4.15'te görüldüğü üzere yapılan Anova Testi sonuçlarına göre öğretmenlerin okul kademesi ile Serbest Zaman Okuryazarlık Düzeyleri ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (*p<0.05).

Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin görev süresi değişkenine göre dağılımı Çizelge 4.16'da verilmiştir.

Çizelge 4.16.Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin görev süresi değişkenine göre dağılımı

	Görev Süresi	Ortalama	SS	İstatistik Değeri	p	LSD
Temel Serbest Zaman Okuryazarlığı	1-4 yıl*	+ 44.00	4.79	13.704	.001*	1-4 yıl>15-19 yıl
	5-9 yıl	43.42	6.18			
	10-14 yıl	43.71	5.38			
	15-19 yıl*	- 37.81	6.39			
	20 ve üzeri	41.76	5.57			

Çizelge 4.16. Araştırmaya katılan katılımcıların serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin görev süresi değişkenine göre dağılımı (devamı)

	Görev Süresi	Ortalama	SS	İstatistik Değeri	p	LSD
İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	1-4 yıl	31.22	4.86	6.857	.001*	5-9 yıl>20 ve üzeri
	5-9 yıl*	+33.10	4.75			
	10-14 yıl	33.13	4.50			
	15-19 yıl	29.69	4.99			
	20 ve üzeri*	-32.06	4.39			
Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	1-4 yıl	11.59	2.66	5.537	.001*	10-14 yıl>15-19 yıl
	5-9 yıl	11.66	1.88			
	10-14 yıl*	+11.78	2.27			
	15-19 yıl*	-9.99	2.92			
	20 ve üzeri	11.08	2.83			
Serbest Zaman Okuryazarlık Toplamı	1-4 yıl	86.80	9.45	13.138	.001*	10-14 yıl>15-19 yıl
	5-9 yıl	88.18	10.03			
	10-14 yıl*	+ 88.61	9.51			
	15-19 yıl*	- 77.56	12.34			
	20 ve üzeri	84.89	10.34			

(*P<0.05)

Çizelge 4.16'da görüldüğü üzere öğretmenlerin Temel Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyleri, işlevsel Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyleri, Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyleri ve Serbest Zaman Okuryazarlık toplamı ile görev süresi faktörü arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. (*p<0.05).

Yapılan Anova testi sonucuna göre; Temel Serbest Zaman Okuryazarlık Alt boyutunun Görev süresi değişkeni ile kıyasladığımızda 1-4 yıl görev yapan öğretmenlerin, 15-19 yıl görev yapan öğretmenlerden Temel Serbest Zaman Okuryazarlık Düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlık Alt boyutunun Görev süresi değişkeni ile kıyasladığımızda 5-9 yıl görev yapan öğretmenlerin, 20 ve üzeri yıl görev yapan öğretmenlerden İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlık Düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlık Alt boyutunun Görev süresi değişkeni ile kıyasladığımızda 10-14 yıl görev yapan öğretmenlerin, 15-19 yıl görev yapan öğretmenlerden Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlık Düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Serbest Zaman Okuryazarlık Toplamının Görev süresi değişkeni ile kıyasladığımızda 10-14 yıl görev yapan öğretmenlerin, 15-19 yıl görev yapan öğretmenlerden Serbest Zaman Okuryazarlık Düzey Toplamının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin daha dinamik, kişisel gelişime açık, yenilikçi bir tutum sergilemeleri, tükenmişlik sendromuna henüz uzak olmaları, aile ve çocuk gibi sorumluluklara henüz üstlenmemiş olmaları ya da henüz yolun başında olmaları gibi faktörlerin kıdemi az olan öğretmenlerin serbest zaman etkinliklerine katılmalarında daha istekli olmalarında etkili olduğu düşünülebilir. Yeni nesil öğretmenlerin bilgi teknoloji kullanımına daha açık olmaları, serbest zaman konusunda eski öğretmenlere göre daha fazla eğitime ve olanağa sahip olmaları yeni nesil öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeyinin yüksek olmasına sebep olduğu düşünülebilir.

Eroler (2015)'in resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin boş zamanlarını değerlendirmelerinin incelenmesi adlı yüksek lisans tez çalışmasında öğretmenlerin boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerinin görev süresi değişkenine göre farklılaştığı bulunmuştur. Grupların ortalamaları incelendiğinde, 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ortalamasının 24 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenleri ortalamasından yüksek olduğu bu istatistik bilgilere göre, 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin 24 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlere göre “Boş Zamanlarını Değerlendirme Etkinlikleri” ile ilgili uygulamaları daha fazla sergilediklerini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin serbest zamanlarında tercih ettikleri etkinlik türleri çizelge 4.17’de verilmiştir.

Çizelge 4.17.Öğretmenlerin serbest zamanlarında tercih ettikleri etkinlik türleri

		F	%	Ortalama	SS
Ailemle/Arkadaşlarımla vakit geçirme	Hiçbir zaman	11	2.5	4.36	.96
	Yılda birkaç kez	17	3.8		
	Ayda birkaç kez	35	7.8		
	Haftada birkaç kez	122	27.4		
	Her gün	261	58.5		
Bilgisayarda/İnternette dolaşma	Hiçbir zaman	5	1.1	4.33	.94
	Yılda birkaç kez	24	5.4		
	Ayda birkaç kez	45	10.1		
	Haftada birkaç kez	116	26.0		
	Her gün	256	57.4		
Müzik dinleme	Hiçbir zaman	24	5.4	4.06	1.14
	Yılda birkaç kez	26	5.8		
	Ayda birkaç kez	53	11.9		
	Haftada birkaç kez	140	31.4		
	Her gün	203	45.5		

Çizelge 4.17. Öğretmenlerin serbest zamanlarında tercih ettikleri etkinlik türleri (devamı)

		F	%	Ortalama	SS
Evde TV/film izleme	Hiçbir zaman	16	3.6	3.84	1.06
	Yılda birkaç kez	41	9.2		
	Ayda birkaç kez	71	15.9		
	Haftada birkaç kez	187	41.9		
	Her gün	131	29.4		
AVM'de gezme	Hiçbir zaman	23	5.2	3.14	.96
	Yılda birkaç kez	69	15.5		
	Ayda birkaç kez	220	49.3		
	Haftada birkaç kez	92	20.6		
	Her gün	42	9.4		
Fiziksel/Sportif Etkinlikler yapma	Hiçbir zaman	68	15.2	2.57	1.10
	Yılda birkaç kez	181	40.6		
	Ayda birkaç kez	93	20.9		
	Haftada birkaç kez	83	18.6		
	Her gün	21	4.7		
Bilgisayarda/internette oyun oynama	Hiçbir zaman	202	45.3	2.39	1.50
	Yılda birkaç kez	54	12.1		
	Ayda birkaç kez	59	13.2		
	Haftada birkaç kez	74	16.6		
	Her gün	57	12.8		
İhtiyaç duyanlar için gönüllü etkinliklere katılma	Hiçbir zaman	105	23.5	2.31	1.09
	Yılda birkaç kez	191	42.8		
	Ayda birkaç kez	80	17.9		
	Haftada birkaç kez	48	10.8		
	Her gün	22	4.9		
Kültürel etkinliklere katılma	Hiçbir zaman	54	12.1	2.16	.73
	Yılda birkaç kez	295	66.1		
	Ayda birkaç kez	71	15.9		
	Haftada birkaç kez	22	4.9		
	Her gün	4	.9		
Eğitsel kurslara katılma	Hiçbir zaman	130	29.3	2.11	1.07
	Yılda birkaç kez	208	47.0		
	Ayda birkaç kez	55	12.4		
	Haftada birkaç kez	25	5.6		
	Her gün	25	5.6		
Sanatsal etkinliklere katılma	Hiçbir zaman	235	52.7	1.73	.95
	Yılda birkaç kez	134	30.0		
	Ayda birkaç kez	46	10.3		
	Haftada birkaç kez	25	5.6		
	Her gün	6	1.3		
El sanatlarıyla ilgili etkinliklere katılma	Hiçbir zaman	261	58.5	1.70	1.00
	Yılda birkaç kez	97	21.7		
	Ayda birkaç kez	56	12.6		
	Haftada birkaç kez	24	5.4		
	Her gün	8	1.8		
Hobi kurslarına gitme	Hiçbir zaman	297	66.6	1.50	.84
	Yılda birkaç kez	94	21.1		
	Ayda birkaç kez	38	8.5		
	Haftada birkaç kez	13	2.9		
	Her gün	4	.9		

Çizelge 4.17’de görüldüğü üzere katılımcıların serbest zaman tercihleri incelendiğinde ilk sıralarda “aile/arkadaşlarla vakit geçirme ($\bar{X}=4.36$)” ve “bilgisayarda/internette dolaşma ($\bar{X}=4.33$)” olduğu ve bu etkinlikleri her gün yaptıkları görülmektedir. Katılımcılar “müzik dinleme ($\bar{X}=4.06$) ve evde TV/film izleme ($\bar{X}=3.84$)” etkinliklerini haftada birkaç gün; “AVM’de gezme ($\bar{X}=3.14$)” etkinliğini ise ayda birkaç kez yaptıklarını belirtmektedirler.

Fiziksel/sportif etkinlikler ($\bar{X}=2.57$), bilgisayarda/internette oyun oynama ($\bar{X}=2.39$), gönüllü etkinlikler ($\bar{X}=2.31$), kültürel etkinlikler ($\bar{X}=2.16$) ve eğitsel etkinliklere ($\bar{X}=2.11$) ise yılda birkaç kez katıldıklarını belirtmektedirler. Hiçbir zaman tercih etmedikleri etkinlikler ise “sanatsal etkinlikler ($\bar{X}=1.73$), el sanatları ($\bar{X}=1.70$) ve hobi kursları ($\bar{X}=1.50$) olmuştur.

Çalışmada öğretmenlerin serbest zamanlarında tercih ettikleri etkinliklere baktığımızda ortalama olarak en fazla aile/arkadaşlarla vakit geçirme olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlik yıpratıcı ve yorucu bir meslek alanıdır. Öğretmenler günün yoğunluğunun ardından evde kalmak isteyebilirler. Ya da yoğun iş temposu arasında aileleriyle yeterince vakit geçiremedikleri için serbest zamanlarını ailelerine ayırmayı tercih edebilirler.

Aile ile yapılan etkinliklerle aile bağlarının güçlendiği, fertler arasında iletişimin daha iyi seviyelere geldiği, ortak paylaşımlarla ferdi ve ailevi mutlulukların arttığı söylenebilir. Grund, Brassler & Fries (2016) çalışmalarında öğretmenler için duygusal tükenmişlik ile aile içi çatışmalar arasında pozitif yönlü ilişkilerin olduğunu belirlemişlerdir. Buna göre duygusal gerilimi ve stresi önlemek, bunlarla mücadele edebilmek ve iyi bir aile ilişkisi için; yeterli bir boş zaman tecrübesi ve iş yaşamından psikolojik olarak ayrılma çok önemli görülmektedir. Hızlı ve tempolu geçen günlük yaşamda aile fertleri arasındaki iletişim kopuklukları, teknolojik araçların başında geçirilen zamanın artmasıyla daha dramatik bir boyut kazanmakta ve aile bağlarının zayıflamasına neden olabilmektedir. Serbest zamanlarda yapılan etkinliklerin aile ortamına taşınması ve aile fertlerinin ortak katılımları sayesinde aile bağlarını güçlendirilebilecek bir atmosfer oluşturulur.

Öğretmenlerin ikinci sırada ise bilgisayarda/internette dolaşma etkinliğini tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Meslekleri gereği öğretmenler yaşamları boyunca

kendilerini sürekli bir gelişim ve değişim içine sokmalıdırlar. İnterneti kendi ve öğrencilerinin faydaları için kullanmalıdırlar.

Serbest zamanlarında en az tercih ettikleri etkinliklere baktığımızda öğretmenlerin el sanatları ve hobi kurslarına katıldıkları sonucu bulunmuştur. Öğretmenlerin düzenli bir kurs takibi yapacak zamanlarının olmayışı, özellikle branş öğretmenlerinin çalışma saatleri diğer memurlara göre düzensiz oluşu ve eve iş getirmek zorunda olduklarından bu etkinlikleri en az tercih ettikleri düşünülebilir. Ders hazırlığı, sınav kağıdı, ödev okuma vs.

Benzer bir çalışmada Eroler (2015) öğretmenlerin katılım sıklığı en yüksek olan serbest zaman etkinliklerinin televizyon seyretmek, internette sörf, chat yapmak veya bilgisayarda oyun oynamak olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Binarbaşı (2006)'nın öğretmenlerin serbest zamanlarında en fazla tercih ettikleri etkinliklerin kitap-gazete okumak, televizyon seyretmek ve müzik dinlemek gibi pasif etkinlikler olduğunu; spor yapma, sinemaya gitme, el işleri ve sanatsal etkinliklerin oranının ise düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Altunbay (2020)'in çalışmasında ise öğretmen adaylarının serbest zamanlarını ağırlıklı olarak internette zaman geçirme, arkadaşlarla gezme ve kitap okuma şeklinde geçirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Kaya ve Tural (2005) öğretmenlerin serbest zaman etkinlikleri olarak spor yapma, müzik dinleme, enstrüman çalma, televizyon izleme, kitap ve gazete okuma, sanatsal ve eğlenceye yönelik toplantılara katılma, kahvehane alışkanlığı ve bilimsel çalışmalar sıralanmıştır.

Katılımcıların tercih ettikleri serbest zaman etkinlik türlerine göre serbest zaman okuryazarlık düzeyleri Çizelge 4.18'de verilmiştir.

Çizelge 4.18. Katılımcıların tercih ettikleri serbest zaman etkinlik türlerine göre serbest zaman okuryazarlık düzeyleri

Okuryazarlık Düzeyi	Etkinlik Türü		Ortalama	SS	F	p	LSD
TEMEL SERBEST ZAMAN OKURYAZARLIĞI	Kültürel etkinliklere katılma	Hiçbir zaman*	-38.69	8.53	4.834	.001*	Haftada birkaç kez>Hiçbir zaman
		Yılda birkaç kez	42.28	5.50			
		Ayda birkaç kez	41.94	5.66			
		Haftada birkaç kez*	+43.77	4.12			
		Her gün	42.25	6.40			
	El sanatlarıyla ilgili etkinliklere katılma	Hiçbir zaman*	-41.50	6.48	3.741	.005*	Her gün>Hiçbir zaman
		Yılda birkaç kez	43.02	4.86			
		Ayda birkaç kez	41.70	5.92			
		Haftada birkaç kez	39.71	4.30			
		Her gün*	+47.50	2.83			
	Aile/Arkadaşlarla vakit geçirme	Hiçbir zaman*	-38.55	2.11	6.045	.001*	Her gün>Hiçbir zaman
		Yılda birkaç kez	40.12	4.81			
Ayda birkaç kez		41.09	7.46				
Haftada birkaç kez		40.11	6.36				
	Her gün*	+43.00	5.59				
Müzik dinleme	Hiçbir zaman	41.42	7.96	8.058	.001*	Her gün>Ayda birkaç kez	
	Yılda birkaç kez	37.69	7.70				
	Ayda birkaç kez*	-39.23	6.90				
	Haftada birkaç kez	42.05	5.69				
	Her gün*	+43.01	5.04				
İŞLEVSEL SERBEST ZAMAN OKURYAZARLIĞI	Bilgisayar/İnternette oyun oynama	Hiçbir zaman*	+32.53	4.77	3.746	.005*	Hiçbir zaman>Haftada birkaç kez
		Yılda birkaç kez	31.50	5.00			
		Ayda birkaç kez	31.37	4.74			
		Haftada birkaç kez*	-30.31	4.08			
		Her gün	32.67	4.64			
Müzik dinleme	Hiçbir zaman	31.54	4.67	4.241	.002*	Her gün>Ayda birkaç kez	
	Yılda birkaç kez	30.58	4.78				
	Ayda birkaç kez*	-29.91	5.09				
	Haftada birkaç kez	31.91	4.83				
	Her gün*	+32.64	4.40				
EYLEMSİZ SERBEST ZAMAN OKURYAZARLIĞI	Müzik dinleme	Hiçbir zaman	10.25	3.60	4.343	.002*	Her gün>Ayda birkaç kez
		Yılda birkaç kez	10.62	2.37			
		Ayda birkaç kez*	-10.04	2.90			
		Haftada birkaç kez	11.24	2.51			
		Her gün*	+11.52	2.57			
TOPLAM SERBEST ZAMAN OKURYAZARLIĞI	Sanatsal etkinliklere katılma	Hiçbir zaman	84.24	11.88	3.896	.004*	Her gün>Haftada birkaç kez
		Yılda birkaç kez	86.39	9.56			
		Ayda birkaç kez	84.93	8.87			
		Haftada birkaç kez*	-80.48	11.49			
		Her gün*	+97.50	5.65			
	Müzik dinleme	Hiçbir zaman	83.21	13.93	8.403	.001*	Her gün>Yılda birkaç kez
		Yılda birkaç kez*	-78.88	13.86			
		Ayda birkaç kez	79.17	12.21			
		Haftada birkaç kez	85.27	10.60			
		Her gün*	+87.17	9.29			

(*P<0.05)

Çizelge 4.18’de görüldüğü üzere yapılan Anova testi sonuçlarına göre katılımcıların tercih ettikleri etkinlik türleri ile Temel Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (* $p<0.05$).

Haftada birkaç kez kültürel etkinliklere katılan öğretmenlerin Temel Serbest Zaman okuryazarlık düzeylerinin, hiçbir zaman bu etkinliği tercih etmeyenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Her gün aile/arkadaşlarla vakit geçiren öğretmenlerin Temel Serbest Zaman okuryazarlık düzeylerinin, hiçbir zaman bu etkinliği tercih etmeyenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Her gün el sanatlarıyla ilgili etkinliklere katılan öğretmenlerin Temel Serbest Zaman okuryazarlık düzeylerinin, hiçbir zaman bu etkinliği tercih etmeyenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tüm alt boyutlarda müzik dinleme etkinliğini her gün tercih eden öğretmenlerin ayda birkaç kez tercih eden öğretmenlerden serbest zaman okuryazarlık düzeyi yüksektir.

Öğretmenlerin Temel Serbest Zaman Okuryazarlık alt boyutunun tercih ettikleri serbest zaman etkinlik türlerine göre değerlendirildiğinde (fiziksel/sportif etkinlikler yapma, hobi kurslarına katılma, sanatsal etkinliklere katılma, kültürel etkinliklere katılma, el sanatlarıyla ilgili etkinliklere katılma, eğitsel kurslara katılma, evde TV/film izleme, AVM’de gezme, bilgisayarda / internette dolaşma, bilgisayarda/internette oyun oynama, ihtiyaç duyanlar için gönüllü etkinliklere katılma) ifadelerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. (* $p<0.05$).

Çizelge 4.18’de görüldüğü üzere yapılan Anova testi sonuçlarına göre katılımcıların tercih ettikleri etkinlik türleri ile İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (* $p<0.05$).

Hiçbir zaman bilgisayarda/internette oyun oynama etkinliği tercih etmeyen öğretmenlerin İşlevsel Serbest Zaman okuryazarlık düzeylerinin haftada birkaç kez bu etkinliği tercih eden öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı alt boyutunun tercih ettikleri serbest zaman etkinlik türlerine göre değerlendirildiğinde (fiziksel/sportif etkinlikler yapma, hobi kurslarına katılma, sanatsal etkinliklere katılma, kültürel etkinliklere katılma, el sanatlarıyla ilgili etkinliklere katılma, eğitsel kurslara katılma, evde

TV/film izleme, AVM'de gezme, bilgisayarda / internette dolaşma, ailemle / arkadaşlarımla vakit geçirme, ihtiyaç duyanlar için gönüllü etkinliklere katılma) ifadelerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. (*p<0.05).

Öğretmenlerin Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlığı alt boyutunun tercih ettikleri serbest zaman etkinlik türlerine göre değerlendirildiğinde(fiziksel/sportif etkinlikler yapma, hobi kurslarına katılma, sanatsal etkinliklere katılma, kültürel etkinliklere katılma, eğitsel kurslara katılma, evde TV/Film izleme, AVM'de gezme, bilgisayarda/internette dolaşma, ailemle/arkadaşlarım vakit geçirme, bilgisayarda/internette oyun oynama, ihtiyaç duyanlar için gönüllü etkinliklere katılma) ifadelerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. (*p<0.05).

Katılımcıların Toplam Serbest Zaman Okuryazarlıklarının tercih ettikleri serbest zaman etkinlik türlerine göre değerlendirdiğimizde sanatsal etkinliklere katılım ve müzik dinlerim ifadelerinde anlamlı farklılık bulunmuştur (*p<0.05).

Hergün sanatsal etkinliklere katılan öğretmenlerin Toplam Serbest Zaman okuryazarlık düzeylerinin, haftada birkaç kez bu etkinliği tercih edenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Her gün müzik dinleyen öğretmenlerin Toplam Serbest Zaman okuryazarlık düzeylerinin, yılda birkaç kez bu etkinliği tercih edenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin Toplam Serbest Zaman Okuryazarlığının tercih ettikleri serbest zaman etkinlik türlerine göre değerlendirildiğinde(fiziksel / sportif etkinlikler yapma, hobi kurslarına katılma, kültürel etkinliklere katılma, el sanatlarıyla ilgili etkinliklere katılma, eğitsel kurslara katılma, evde TV/Film izleme, AVM'de gezme, bilgisayarda / internette dolaşma, ailemle/arkadaşlarım vakit geçirme, bilgisayarda / internete oyun oynama, ihtiyaç duyanlar için gönüllü etkinliklere katılma) etkinlik türleriyle ilgilenme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. (*p<0.05)

Katılımcıların serbest zaman etkinliklerine katılım amaçları çizelge 4.19' da verilmiştir.

Çizelge 4.19.Katılımcıların serbest zaman etkinliklerine katılım amaçları

Katılım Amacı		f	%	Ortalama	SS
Fiziksel, zihinsel, ruhsal sağlığı koruma	Hiç Katılmıyorum	9	2.0	4.16	.871
	Katılmıyorum	14	3.1		
	Kısmen/Orta Katılıyorum	43	9.6		
	Katılıyorum	210	47.1		
	Çok Katılıyorum	170	38.1		
Kendini mutlu etme/eğlenme	Hiç Katılmıyorum	6	1.3	4.11	.86
	Katılmıyorum	18	4.0		
	Kısmen/Orta Katılıyorum	55	12.3		
	Katılıyorum	211	47.3		
	Çok Katılıyorum	156	35.0		
Stres atma	Hiç Katılmıyorum	11	2.5	4.05	.93
	Katılmıyorum	18	4.0		
	Kısmen/Orta Katılıyorum	61	13.7		
	Katılıyorum	205	46.0		
	Çok Katılıyorum	151	33.9		
Yeni şeyler öğrenme/kendini geliştirme	Hiç Katılmıyorum	13	2.9	3.95	.95
	Katılmıyorum	24	5.4		
	Kısmen/Orta Katılıyorum	60	13.5		
	Katılıyorum	223	50.0		
	Çok Katılıyorum	126	28.3		
Yeni insanlar tanıma/sosyalleşme	Hiç Katılmıyorum	6	1.3	3.94	.94
	Katılmıyorum	33	7.4		
	Kısmen/Orta Katılıyorum	76	17.0		
	Katılıyorum	199	44.6		
	Çok Katılıyorum	132	29.6		

Çizelge 4.19’da görüldüğü üzere öğretmenlerin serbest zamanlarında yaptıkları etkinliklere katılım amaçlarından en fazla öne çıkandan başlayarak sırasıyla “fiziksel, zihinsel, ruhsal sağlığı koruma ($\bar{X}=4,16$), kendini mutlu etme/eğlenme ($\bar{X}=4,11$), stres atma ($\bar{X}=4,05$), yeni şeyler öğrenme/kendini geliştirme ($\bar{X}=3,95$) ve yeni insanlar tanıma/sosyalleşme ($\bar{X}=3,94$)” olduğu ve bu amaçların hepsinin serbest zaman etkinliklere katılım için “çok” etkili olduğu görülmektedir.

Çalışmada öğretmenlerin serbest zamanlarında etkinliklere katılım amaçlarına bakıldığında en fazla ortalamaya fiziksel,zihinsel ve ruhsal sağlığını korumak için katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler gün boyunca öğrencileriyle iç içe olmaları, sürekli ders anlatmaları onları zihinsel ve bedensel olarak yıpratmış

olabilir. Bu bakımdan öğretmenler okul dışında serbest zamanlarında kendilerini zihinsel, fiziksel ve ruhsal açıdan motive etmeleri önemlidir.

Katılım amacının en az olduğu etkinliğin yeni insanlar tanıma/sosyalleşmek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler bu bakımdan incelendiğinde meslekleri gereği öğrenciler, veliler, okul müdürü vb. kişilerle iç içe oldukları için serbest zamanlarında sosyalleşme gereği duymadıkları sonucuna varılabilir.

Benzer çalışmalar incelendiğinde Avcı (2009)'un çalışmasında öğretmenlerin %46.5'inin serbest zaman faaliyetlerini günlük stresten uzaklaştıkları, %34'ünün güzel bir ortam olduğu %33'ünün ise arkadaşları ile birlikte olabildikleri için tercih ettikleri ortaya çıkmıştır.

Başka bir çalışmada serbest zaman etkinliklerine yönelme nedeni olarak eğlenme, dinlenme, zayıflama ve sağlıklarını olumlu yönde etkilemesi olduğu, etkinliklerin kişileri rahatlatıp, mutlu etmesi, stres ve monotonluktan kurtarması, aktifleştirmesi, ruhen ve bedenen canlılık kazandırması olarak belirtilmiştir (Mengütay ve Ark., 2006).

Binarbaşı (2006) ise öğretmenlerin serbest zaman etkinliklerine “en iyi yapabildikleri ve yeteneklerine uygun olduğu, arkadaşları ile birlikte olabilmek, rahatlama ve iş ortamından uzaklaşabilmek, güzel bir ortam sağlamak, sağlıklarını korumak” gibi nedenlerle katıldıklarını tespit etmiştir.

Katılımcıların serbest zaman etkinliklerine katılım amaçlarına göre serbest zaman okuryazarlık düzeyleri Çizelge 4.20’de verilmiştir.

Çizelge 4.20. Katılımcıların serbest zaman etkinliklerine katılım amaçlarına göre serbest zaman okuryazarlık düzeyleri

Okuryazarlık Düzeyi	Katılım Amacı		Ortalama	SS	F	p	LSD
TEMEL SERBEST ZAMAN OKURYAZARLIĞI	Fiziksel, zihinsel, ruhsal sağlığı koruma	Hiç Katılmıyorum*	-32.56	6.29	4.118	.003*	Çok katılıyorum>Hiç katılmıyorum
		Katılmıyorum	42.50	3.20			
		Kısmen/Orta Katılıyorum	-34.65	7.55			
		Katılıyorum	41.38	4.36			
		Çok Katılıyorum*	+44.72	5.36			
İŞLEVSEL SERBEST ZAMAN OKURYAZARLIĞI	Fiziksel, zihinsel, ruhsal sağlığı koruma	Hiç Katılmıyorum*	-27.11	4.08	9.763	.001*	Çok katılıyorum>Hiç katılmıyorum
		Katılmıyorum	31.64	3.99			
		Kısmen/Orta Katılıyorum	-29.14	5.18			
		Katılıyorum	31.69	4.06			
		Çok Katılıyorum*	+33.15	5.00			

Çizelge 4.20. Katılımcıların serbest zaman etkinliklerine katılım amaçlarına göre serbest zaman okuryazarlık düzeyleri (devamı)

Okuryazarlık Düzeyi	Katılım Amacı		Ortalama	SS	F	p	LSD
EYLEMSSEL SERBEST ZAMAN OKURYAZARLIĞI	Kendini mutlu etme/eğlenme	Hiç Katılmıyorum*	9.17	1.83	4.118	.003*	Çok katılıyorum>Hiç katılmıyorum
		Katılmıyorum	10.83	3.55			
		Kısmen/Orta Katılıyorum	10.65	2.57			
		Katılıyorum	10.88	2.51			
		Çok Katılıyorum*	11.76	2.76			
		Hiç Katılmıyorum	10.00	3.32			
	Stres atma	Katılmıyorum*	9.17	3.68	9.763	.001*	Çok katılıyorum> Katılmıyorum
		Kısmen/Orta Katılıyorum	10.72	2.75			
		Katılıyorum	11.06	2.39			
		Çok Katılıyorum*	11.73	2.71			
		Hiç Katılmıyorum	10.50	1.97			
		Katılmıyorum*	9.94	2.61			
Yeni insanlar tanıma/sosyalleşme	Kısmen/Orta Katılıyorum	10.45	3.37	5.113	.001*	Çok katılıyorum> Katılmıyorum	
	Katılıyorum	11.79	2.29				
	Çok Katılıyorum*	11.19	2.68				
	Hiç Katılmıyorum	10.50	1.97				
	Katılmıyorum*	9.94	2.61				
	Kısmen/Orta Katılıyorum	10.45	3.37				
Fiziksel, zihinsel, ruhsal sağlığı koruma	Hiç Katılmıyorum*	-69.56	9.74	9.149	.001*	Çok katılıyorum>Hiç katılmıyorum	
	Katılmıyorum	82.36	8.19				
	Kısmen/Orta Katılıyorum	73.77	13.51				
	Katılıyorum	84.31	8.51				
	Çok Katılıyorum*	+89.54	10.37				
	Hiç Katılmıyorum*	-69.56	9.74				
TOPLAM SERBEST ZAMAN OKURYAZARLIĞI							

(*P<0.05)

Çizelge 4.20'de görüldüğü üzere yapılan Anova testi sonuçlarına göre katılımcıların serbest zaman etkinliklerine katılım amaçları ile Temel Serbest Zaman Okuryazarlık, İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlık ve Toplam Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (*p<0.05).

Fiziksel, zihinsel, ruhsal sağlığı koruma amacıyla etkinliklere katılan öğretmenlerin Temel Serbest Zaman okuryazarlık düzeyleri, bu etkinliğe katılmayan öğretmenlerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin Temel Serbest Zaman Okuryazarlığı, İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı ve Toplam Serbest Zaman Okuryazarlık düzeylerinin serbest zaman etkinliklerine katılım amaçlarına göre değerlendirildiğinde (öğretmenlerin yeni şeyler öğrenme/kendini geliştirme, kendini mutlu etme/eğlenme, stres atma, yeni insanlar tanıma/sosyalleşme) ifadeleri için anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. (*p<0.05).

Çizelge 4.20'de görüldüğü üzere yapılan Anova testi sonuçlarına göre katılımcıların serbest zaman etkinliklerine katılım amaçları ile Eylemsel Serbest Zaman

Okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (* $p < 0.05$).

Kendini mutlu etme/eğlenme amacıyla etkinliklere çok katılan öğretmenlerin Eylemsel Serbest Zaman okuryazarlık düzeylerinin, hiç katılmayan öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Stres atma amacıyla etkinliklere çok katılan öğretmenlerin Eylemsel Serbest Zaman okuryazarlık düzeylerinin, katılmayan öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yeni insanlar tanıma/sosyalleşme amacıyla etkinliklere çok katılan öğretmenlerin Eylemsel Serbest Zaman okuryazarlık düzeylerinin, katılmayan öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin serbest zamanlarında katıldıkları etkinlikler, okul yaşantısından kaynaklanan stresi azalarak motivasyonlarının artmasını sağlayacaktır. Okul yaşamında geçen yoğun, tempolu çalışma süreci ve yarattığı stres öğretmenlik mesleğinde olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir.

Öğretmenlerin serbest zamanlarında kendi istek ve tercihleri ile yaptıkları etkinliklerin, öğretmenlerin hayatın bu monotonluğundan uzaklaştıracağı söylenebilir. Bu olumsuz etkileri en aza indirmek için okul dışı yaşamda yapacakları etkinlikler, öğretmenin psikolojik yönden okula daha hazır bir şekilde gelmesini sağlayacak ve kutsal olan öğretmenlik mesleğini daha istekli bir şekilde sürdürülmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca, serbest zaman etkinlikleri ile kazanılan iletişim becerileri öğretmenlerin öğrencileri ile sosyal ilişkiler kurmasına pozitif etki yapacaktır. Ayrıca öğretmenlerin etkinlikler sonucu edindikleri bilgi ve beceriler; alan hakimiyetinin gelişmesini sağlayacak ve öğretmenlerde iş doyumuna olumlu etki yapacaktır.

5.SONUÇLARVE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir. Araştırmada aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır:

5.1. Sonuçlar

1. Öğretmenlerin kişisel özellikleri ile ilgili ulaşılan sonuçlar şunlardır:

- Öğretmenlerin %2,9'u 20-24 yaş, %10,5'i 25-30 yaş, %14,3'ü 31-35 yaş, %17,5'i 36-40 yaş ve %54,7'si 41 yaş ve üzeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğretmenlerin %50,8 erkek, %49,2'si kadın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğretmenlerin %85,4'ü bekar, %14,6'sı evli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğretmenlerin %0,2'sinin ekonomik durumunun çok kötü, %4,7'sinin ekonomik durumunun kötü, %57,8'inin ekonomik durumunun orta, %34,5'inin ekonomik durumunun iyi ve %2,7'sinin ekonomik durumunun çok iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğretmenlerin %31,7'sinin branşı Sayısal (Matematik, Geometri, Fizik, Kimya, Biyoloji, Metalurji, Fen Bilimleri) dersler iken, %13,5'inin branşı Dil (İngilizce, Almanca) dersleri, %41,8'i branşı Sözel (Tarih, Coğrafya, Felsefe, Din Kültürü, Rehberlik, Okul Öncesi, Sınıf Öğretmeni Sosyal Bilgiler, Özel Eğitim, Çocuk Gelişimi, Anaokulu Öğretmeni, Türk Dili ve Edebiyatı-Türkçe) dersleri, %6'sının branşı Rekreatif (Resim-Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi, El Sanatları) dersler ve %7'sinin branşı Meslek (Teknoloji ve Tasarım, Bilişim Teknolojileri, Atölye ve Makine, Tekstil-Teknoloji) dersleri öğretmenlerinden oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğretmenlerin %98,9'u devlet okulunda, %1,1'i özel okulda görev yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğretmenlerin %1,6'sı okul öncesi, %14,1'i ilkokul, %47,1'i ortaokul ve %37,2'si lise kademesinde görev yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

- Öğretmenlerin %9,2'sinin görev süresi 1-4 yıl, %13,9'unun görev süresinin 5-9 yıl, %16,1'inin 10-14 yıl, %16,6'sının 15-19 yıl, %44,2'sinin 20 ve üzeri aralığında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
2. Öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeyleri ile ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır:
- Öğretmenlerin Temel Serbest Zaman Okuryazarlığı alt boyutundan aldığı puan ortalaması 41.87 ± 6.02 , minimum 16 ve maksimum 55, İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı alt boyutundan aldığı puan ortalaması 31.90 ± 4.73 , minimum 19 ve maksimum 40 ve Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlığı alt boyutundan alınan puan ortalaması 11.14 ± 2.69 , minimum 3 ve maksimum 15 ve Serbest Zaman Okuryazarlık düzeyleri ortalama puanı 84.93 ± 11.01 iken, minimum alınan puan 46 ve maksimum puan 105 olduğu ve bu çalışmaya katılan öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
  - Öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeyleri aritmetik ortalama üzerinden değerlendirildiğinde ise ölçek toplamı ortalamasının ($\bar{X}=4.04$), Temel Serbest Zaman Okuryazarlık alt boyutunun en çok ortalamaya sahip olduğu ($\bar{X}=4.19$), daha sonra İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlık alt boyutunun ortalamasının geldiği ($\bar{X}=3.99$) ve en az Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlık Alt boyutunun ortalamasının ($\bar{X}=3.71$) okuryazarlık düzeyinde olduğu görülmektedir.
3. Öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin kişisel özelliklere göre dağılımında şu sonuçlara ulaşılmıştır:
- Öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.
  - Öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.
  - Öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin ekonomik durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.
  - Öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.

- Öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin okul kademesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.
- Öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin Serbest Zaman Okuryazarlık düzeylerinin erkek öğretmenlerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin görev süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir.

- Temel Serbest Zaman Okuryazarlık Alt boyutunun Görev süresi değişkeni ile kıyasladığımızda 1-4 yıl görev yapan öğretmenlerin, 15-19 yıl görev yapan öğretmenlerden Temel Serbest Zaman Okuryazarlık Düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlık Alt boyutunun Görev süresi değişkeni ile kıyasladığımızda 5-9 yıl görev yapan öğretmenlerin, 20 ve üzeri yıl görev yapan öğretmenlerden İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlık Düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlık Alt boyutunun Görev süresi değişkeni ile kıyasladığımızda 10-14 yıl görev yapan öğretmenlerin, 15-19 yıl görev yapan öğretmenlerden Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlık Düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Serbest Zaman Okuryazarlık Toplamının Görev süresi değişkeni ile kıyasladığımızda 10-14 yıl görev yapan öğretmenlerin, 15-19 yıl görev yapan öğretmenlerden Serbest Zaman Okuryazarlık Düzey Toplamının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. Öğretmenlerin serbest zamanlarında tercih ettikleri etkinlik türleri ile ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğretmenlerin serbest zaman zamanlarında tercih ettikleri etkinlik türleri incelendiğinde ilk sıralarda “aile/arkadaşlarla vakit geçirme ($\bar{X}=4.36$)” ve “bilgisayarda/internette dolaşma ($\bar{X}=4.33$)” olduğu ve bu etkinlikleri her gün yaptıkları, “müzik dinleme ($\bar{X}=4.06$) ve evde TV/film izleme ($\bar{X}=3.84$)” etkinliklerini haftada birkaç gün, “AVM’de gezme ($\bar{X}=3.14$)” etkinliğini ayda birkaç kez yaptıkları, “Fiziksel/sportif etkinlikler ($\bar{X}=2.57$),

bilgisayarda/internette oyun oynama ($\bar{X}=2.39$), gönüllü etkinlikler ($\bar{X}=2.31$), kültürel etkinlikler ($\bar{X}=2.16$) ve eğitsel etkinliklere ($\bar{X}=2.11$) ” ise yılda birkaç kez katıldıklarını ve “sanatsal etkinlikler ($\bar{X}=1.73$), el sanatları ($\bar{X}=1.70$) ve hobi kurslarına gitme ($\bar{X}=1.50$) ” etkinliklerini hiçbir zaman tercih etmedikleri sonucuna ulaşmıştır.

5. Öğretmenlerin serbest zamanlarında yaptıkları etkinliklere katılım amaçlarıyla ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğretmenlerin serbest zamanlarında yaptıkları etkinliklere katılım amaçlarından en fazla öne çıkandan başlayarak sırasıyla “fiziksel, zihinsel, ruhsal sağlığı koruma($\bar{X}=4,16$), kendini mutlu etme/eğlenme($\bar{X}=4,11$), stres atma($\bar{X}=4,05$), yeni şeyler öğrenme/kendini geliştirme($\bar{X}=3,95$) ve yeni insanlar tanıma/sosyalleşme ($\bar{X}=3,94$) için katıldıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Literatürü incelediğimizde;

Öçalan, Öcal ve Yörübulut (2013)’un öğretmenlerin boş zaman değerlendirme alışkanlıklarını inceledikleri çalışmasında öğretmenlerin yeterince boş zamanlarının olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin cinsiyete göre etkinlik çeşitlerinin dağılımında farklılık olmasına rağmen etkinlik çeşitleri arasında paralellik olduğu bulunmuştur. Tercih edilen etkinlik çeşitleri ilk sıralarda kitap ve gazete okumak, televizyon seyretmek ve müzik dinlemek olurken; sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin pek tercih edilmediği görülmüştür. Öğretmenlerin ekonomik durumlarının boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarına bir engel oluşturmadığı ortaya çıkmıştır.

Gelen ve Hergüner (2007)’in beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin serbest zamanlarını nasıl ve ne şekilde değerlendirdiklerini inceledikleri çalışmalarında, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterince serbest zaman bulamama ve ekonomik yetersizlik nedeni ile etkinliklere katılamadıkları sonucuna ulaşmıştır. Serbest zamanlarını verimli kullanamadıkları, genellikle televizyon seyrederek veya gazete, kitap okuyarak geçirdikleri, kurumlarınca serbest zamanlar için imkanlar sağlanmadığı, sağlandığı takdirde serbest zamanlarını spor yaparak ve kitap okuyarak değerlendirecekleri de ulaşılan sonuçlardandır.

Erol, Cansever ve Aslan (2017)'nin sınıf öğretmenlerinin boş zaman değerlendirme farkındalıklarını inceledikleri çalışmalarında öğretmenlere likert tipli kapalı uçlu sorular ve 39 açık uçlu sorulardan oluşan bir ölçme aracı uygulamış ve aile ile boş zaman değerlendirmenin aile bağlarını güçlendirdiğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra boş zaman kavramı konusunda cinsiyetler arasında keskin bir farklılık ortaya çıkmış ve kadın öğretmenlerin ev işleri ve sorumluluklarının fazla olması sebebiyle boş zamanlarının yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin öğrencilerini boş zaman değerlendirme konusunda yeterince yönlendiremediği görülmüştür.

Binarbaşı (2006)'nin öğretmenlerin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarını tespit etmek amacıyla çalışmasında kendi hazırladığı anketi uygulamış ve çalışmanın sonucunda öğretmenlerin boş zamanlarında genellikle televizyon izlediği, kitap okuduğu ve müzik dinlediği bulgularına ulaşmıştır. Ayrıca öğretmenler boş zaman etkinliklerine rahatlamak ve iş ortamından uzaklaşmak için ve genellikle arkadaşlarıyla katılmaktadır.

Biçimli (2019)'nin öğretmenlerin boş zaman değerlendirme alışkanlıklarının belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmasında boş zaman aktivitelerinin mutlu edici, dinlendirici ve eğitici gibi olumlu yönlerde etkiler bıraktığı, iş doyumunu ve heyecan verme yönünden ise etkilemediği ortaya çıkmıştır. Çalışmanın bulgularına göre boş zaman aktivitelerinin katılımcıların yaş ve medeni durumuna göre değişiklik göstermediği ancak yaş arttıkça aktiviteye katılım sayısında azalma olduğu, erkeklerin aktiviteyi daha çok tercih ettikleri görülmüştür.

Kaya ve Tatal (2005)'in öğretmenlerin boş zamanlarında sosyal ve kültürel etkinliklere katılımları ile ilgili tutumları ele aldığı çalışmasında öğretmenlerin boş zaman faaliyetleri için yeterli zamanlarının olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kadın öğretmenlerin evde yapabilecekleri etkinlikleri, erkekler öğretmenlerin ise daha ziyade dışarıda yapabilecekleri boş zaman etkinliklerini seçtikleri tespit edilmiştir. Araştırmaya göre genç öğretmenlerin fiziksel aktivitelerle daha çok meşgul olurken yaş ilerlemiş öğretmenlerin pasif etkinliklerle zamanlarını değerlendirdikleri tespit edilmiştir.

Baier (1954)'in öğretmenlerin boş zaman aktivitelerini incelediği çalışmasında öğretmenlerin genellikle boş zamanlarını benzer şekilde değerlendirdiklerini; değerlendirirken kitap ve dergi okuyarak daha çok pasif olduklarını, boş zaman aktivitelerine bütçe ayırmadıklarını ve ilave gelire ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Chen, Cheng ve Lin (2013)'nin öğretmenlerin boş zaman etkinliklerine katılımı ve boş zaman etkinliklerinin yararlarını incelediği çalışmasında erkek öğretmenlerin boş zaman değerlendirme algı düzeyinin kadın öğretmenlerden yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5.2. Öneriler

Bu araştırmanın en dikkat çekici sonucu şudur ki: öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeyleri iyi olmasına karşın, günlük yaşamda tercih ettikleri etkinlik türlerinin çok da uygun olmadığı görülmektedir.

- Öğretmenlerin Serbest Zaman Okuryazarlığı puanları incelendiğinde, alt boyutlar içinde en düşük seviyenin “eylemsel” düzeyde olduğu yani bilginin istenilen seviyede davranışa dönüşmediği görülmektedir. Bu nedenle ilk olarak öğretmenlerin doğru serbest zaman etkinliklerini yaşamlarına katmalarını sağlayacak tedbirler alınmalı; sonrasında serbest zaman konusunda öğrencilerine katkı yapabilecekleri düzenlemeler yapılmalıdır.
- Serbest zaman okuryazarı bir neslin varlığı, daha sağlıklı ve daha mutlu bir toplumun oluşturulmasında önemli bir yere sahiptir. O nesilleri yetiştirecek, dolayısıyla serbest zaman okuryazarı bir toplumu yaratacak en önemli kesim ise öğretmenlerdir. Bu nedenle öncelikle öğretmenlerin konuyla ilgili birikimleri artırılmalı ve bu birikimi genç kuşaklara aktarabilecek koşullar oluşturulmalıdır.
- Öncelikle öğretmenlerin yetiştirilme aşamasında yani lisans öğrenimlerinde serbest zaman konusunda eğitim almaları önemlidir. Halen görevde olan öğretmenlerin ise hizmet içi eğitimlerle serbest zaman donanımları artırılabilir. Ancak öğretmenlerin serbest zaman konusunda yetkin olması tek başına yeterli değildir. Bilgiyi öğrencilere aktarabilecekleri öğrenme ortamlarının varlığı da önemlidir.
- Öğretmenlerin serbest zaman ve serbest zaman okuryazarlığı bilinci yerleştirilip yaygınlaştırılmalı, yapılacak etkinliklerin öğretmenlerin serbest zamanları göz

önüne alınarak düzenlenmeli, serbest zamanlarında katılabilecekleri etkinlik alanları arttırılmalıdır.

Bu çalışmada, öğretmenlerin serbest zaman okuryazarlık düzeyleri ile cinsiyet, branş, okul kademesi ve görev süresi özellikleri dikkate alınmıştır. Bu konuda farklı değişkenler eklenerek hipotezler kurulabilir ve araştırma modeli zenginleştirilebilir.

- Araştırma, sadece Kırıkkale ili ile sınırlanmış ve örneklem olarak yalnızca öğretmenler ele alınmıştır. Bu kapsamda, farklı örneklem grupları ile yeni çalışmalar yapılması önerilebilir.
- İlerdeki çalışmalarda, farklı meslek grupları dahil edilerek, mesleki farklılıklar açısından serbest zaman okuryazarlık düzeylerinin karşılaştırılması yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Addington, J. E. (2013). *% 100 düşünce gücü* (Çev: B. Çetinkaya). İstanbul: Platform Yayınları.
- Ağaoğlu, Y. S. (2006). Serbest zaman felsefesi. 9. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*. Muğla, Türkiye.
- Ağaoğlu, Y. S. ve Boyacı, M. (2013). Serbest zaman eğitimi. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 8(1), 1306-4371.
- Aldemir, A. (2003). *Bilgiye erişimde yeni yaklaşım: Bilgi okuryazarlığı*. Ankara.
- Altınok, V. (2020). Eğitim sürecinde öğrencilerin etik değerlere yakınlık düzeyleri. *E-Kitap*.
- Altun, A. (2005). *Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Altun, A. (2010). Kanada'daki medya okuryazarlığı eğitimi üzerine bir değerlendirme. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(2), 41-57.
- Anhalt, L. (1994). Worksite health promotion program. *Journal of Weeness Perspectives*, 10(4), 13-26.
- Arslan, S. (2013), A New concept in literacy: Leisure literacy. *Journal of Education and Sociology*, 4(2), 145-149.
- Arslan, S. (2013). *Serbest zaman-rekreasyon ve serbest zaman eğitimi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Arslan, S. (2018). Yetişkin eğitimi bağlamında serbest zaman okuryazarlığı ölçeği geliştirme: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 101-116.
- Aşkın, C. (2016). Öğretmenlerin serbest zaman eğitimi ve rekreasyon (serbest zamanda yapılan aktiviteler) etkinliklerine katılımlarındaki sosyo, ekonomik, kültürel etkenler: Düzce örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(209), 160-189.
- Avcı, T. (2009). Muğla ili milli eğitim müdürlüğünde görev yapan öğretmenlerin serbest zaman alışkanlıklarının değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Muğla.
- Aytaç, Ö. (2017). İşlevselci yaklaşım açısından boş zaman sosyolojisi: Kurumlar, süreçler etkinlikler. İçinde S. Karaküçükve ark (Edt.), *Rekreasyon bilimi*, 2.

Ayyıldız Durhan, T. ve Kurtipek, S. (2021). The predictive effect of curiosity and exploration tendencies of physical education teacher candidates on leisure literacy. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 6(14), 624-656.

Ayyıldız Durhan, T. (2020). The effect of leisure literacy on leisure exercise in university students. *International Journal of Educational Methodology*, 6(2), 381-392.

Baier, J. (1954). Survey of the leisure time activities of northern montana public school teachers. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *The University Of Montana*, Montana.

Baltaş, A. ve Baltas, Z. (1987). *Başarılı ve sağlıklı olmak için stres ve başa çıkma yolları* (6. baskı). İstanbul: Remzi.

Bammel, G. (1996). *Leisure & Human behaviour*. USA: Brown & Benchmark Publishers.

Bayer, M. Z. (1983). *Rekreasyon*. Ankara: DSİ Yayını.

Binarbaşı, S. (2006). Kütahya ilinde ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarının tespiti ve incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kütahya.

Blake, D. ve Hanley, V. (1995). *Dictionary of educational terms*. Arena: Aldershot.

Broadhurst, R. (2001). *Managing environments for leisure and recreation*, New York: Routledge.

Brown Carolla, A., Francis, M. ve Judith, V. (2008). The link between successful aging and serious leisure. *Int'l. J. Aging and Human Development*, 66(1), 73-95.

Bull, C., Hoose, J. ve Weed, M. (2003). *An introduction to leisure studies*. London: Pearson Education Limited.

Cardwell, G. R. (1978). Research and the fallacy of recidivism, studies on wilderness programs for troubled youth. *6th Annual Conference on Experiential Education*, St Louis, Missouri.

Chen, C. C., Cheng, C. H. ve Lin, S. Y. (2013). The relationship among leisure involvement, leisure benefits, and happiness of elementary schoolteachers in Tainan county. *International Research in Education*, 1(1), 29-51.

Colvin, N. R., Colvin, G. T. ve Kameenui, E. J. (1982). Öğretmen stresini en aza indirmek: Beden eğitiminde engelli ve engelli olmayan çocuklar için olumlu etkileşimler yapılandırmak. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 53(8), 54-55.

Cunningham, H. (2016). *Leisure in The Industrial Revolution: C. 1780-C. 1880* (1. baskı). Routledge Library Editions: The Victorian World.

Daly, F. S. ve Kunstler, R. (2006). *Introduction to recreation and leisure*. NewYork: Human Kinetics.

Erol, P. Ö., Cansever, B. A. ve Aslan, N. (2017). Sınıf öğretmenlerinin boş zaman değerlendirme farkındalıkları: İzmir örneği. *XIII. Avrupa Sosyal ve Davranış Bilimleri Konferansı*, Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye.

Eroler, M. (2015). Resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin boş zamanlarını değerlendirmelerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Eryaşar, M. S. (2007). Bireylerin serbest zamanlarını değerlendirme faaliyetlerinin aile ekonomisine katkısı. Yüksek Lisans Tezi. *Gazi Üniversitesi*, Ankara.

Ferreira, C. B. S., Andrade, F. H. N., Rodrigues, A. R. S., Siqueira, H. A. A. ve Gondim, J. R. M. G. C. (2015). Resistance in field populations of tetranychus urticae to acaricides and characterization of the inheritance of abamectin resistance. *Crop Protection*, 67, 77-83.

Filiz, S. ve Yumlu, K. (2018). Türkçe öğretmen adaylarının serbest zaman etkinliklerinin belirlenmesi (Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 6(1).

Gedik, N. (1985). Gençliğin boş zamanları değerlendirme sorunları. *Türk Hemşireler Dergisi*, 35.

Gelen, N. K. ve Hergüner, G. (2007). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin serbest zamanlarını değerlendirme biçimlerinin incelenmesi (Sakarya ili örneği). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-9.

Gençlik ve Spor Bakanlığı (2013). Ulusal gençlik ve spor politikası belgesi. *Resmi Gazete*.

Gökçe, H. (2008). Serbest zaman doyumunun yaşam doyumunu ve sosyo demografik değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Denizli

Grund, A., Brassler, N. K. ve Fries, S. (2016). The long arm of work: A motivational conflict perspective on teacher strain. *Teaching And Teacher Education*, 60, 153-163.

Gulam, A. (2016). Recreation- need and importance in modern society. *International Journal of Physiology, Nutrition and Physical Education*, 1(2), 157-160.

Güngörmüş, H., Beşikçi, T., Gürbüz, B. ve Sarol, H. (2017). *The relationship between leisure satisfaction and psychological well-being:A research about Turkish adults*.

Harste, J. (2003). What do we mean by literacy now? *Voices from the Middle*, 10(3), 8-12.

Henderson, K. A. (1991). *Dimensions of choice: A qualitative approach to recreation, parks, and leisure research*. USA: Venture Publishing.

Ho, T. K. (2008). A study of leisure attitudes and benefits for senior high school students at pingtung city and country in Taiwan. Yayınlanmamış Doktora Tezi. *United States Sports Academy*, Daphne, AL.

Huang, E. C., Tsai, Y. C. ve Lee, C. S. (2014). A study of the influence of college students' exercise and leisure motivations on the leisure benefits-using leisure involvement as a moderator. *International Journal of Humanities And Social Sciences*, 8(8), 2427-2431.

Hutchinson, S. ve Robertson, B. (2012). Leisure education: A new goal for an old idea whose time has come. *Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria*, 19, 127-139.

İşler, Ş. (2002). Günümüzde görsel okuryazarlık ve görsel okuryazarlık eğitimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (15), 153-161.

Jenny, J. H. (1956). *Introduction to recreation education*. Philadelphia, USA: Press of W.B. Saunders Co.

Jensen, C. R. ve Guthrie, S. (2006). *Outdoor recreation in America*. United States: Human Kinetics.

Jones, I. ve Symon, G. (2001). Lifelong learning as serious leisure: Policy, practice and potential. *Leisure Studies*, 20, 269-283.

Juniu, S. (2000). Downshifting: Regaining the essence of leisure. *Journal of Leisure Research*, 32(1), 21-25.

Kalaycı, Ş. (2016). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (7. baskı). Ankara: Asil Yayıncılık.

Karaküçük, S. (1999). *Rekreasyon, boş zamanları değerlendirme*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.

Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon: Boş zamanları değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Kaur, J. ve Malik, N. (2018). Comparison of leisure time activities and bmi between government and private school students. *International Journal of Physiology. Nutrition and Physical Education*, 3(2), 252-254.

Kaya, A. M. (2011). Üniversite öğrencilerinin rekreatif faaliyetlere yönelik tutumları ve boş zaman motivasyonlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.

Kaya, K. ve Tural, Y. (2005). Öğretmenlerin boş zamanlarında sosyal ve kültürel etkinliklere katılımları ile ilgili tutumları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(10), 271-289.

Keefe, E. ve Copeland, B. (2011). What is literacy? The power of a definition research and practice for persons with severe disabilities. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 36(3-4), 92-99.

Kılbaş, Ş. (1994). *Gençlik ve boş zamanı değerlendirme*. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.

Kunstler, R. ve Daly, F. S. (2010). *Therapeutic recreation leadership and programming*. New York: Human Kinetics.

Kuo, C. T. (2013). A study of the correlation between leisure benefits and behavioral intentions – using bantou arts and cultural village as an example. *International Review of Management and Business Research*, 2(4), 1065-1074.

Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri. *Değişen Metin Algısı ve Türkçe Eğitimi*, 28.

Languar, R. (1991). *Turizm-seyahat sosyoloji* (Çev: G. Ö. Kayır). İstanbul: İletişim Yayınları.

Lefebvre, H. (1998). *Modern dünyada gündelik hayat* (Çev: I. Gürbüz). İstanbul: Metis Yayınları.

Limbrick, L. ve Aikman, M. (2005). Literacy and english: A discussion document prepared for the ministry of Auckland: *Faculty of Education, University of Auckland*.

Mackenzie, R. A. (1985). *Zaman tuzağı – zamanı nasıl denetlersiniz* (Çev: Y. Güner). İstanbul: İlgı Yayıncılık.

Mengütay, S., Zorba, E., Ağılönü, A., Cerit, E. ve Ağılönü, Ö. (2009). Yerel yönetimlerde çalışanların katıldıkları rekreatif etkinliklere yönelen nedenler ve kazanımları (Muğla Belediyesi örneği). *9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*, 3-5 Kasım, Muğla, Türkiye.

Meyer, H. D., Brightbill, C. K. ve Sessoms, H. D. (1969). *Community recreation. A Guide to its Organization*, Virginia, USA.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.

Millî Eğitim Bakanlığı Kırıkkale İl Millî Eğitim Müdürlüğü (t.y.). <https://kirikkale.meb.gov.tr/> İndirilme Tarihi: 05.12.2022.

Öçalan, M., Öcal, Z. ve Yörübulut, S. (2013). Kırıkkale il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(8), 58-68.

Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (2006). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. *Electronic Journal*. <http://oyegm.meb.gov.tr/yet/index.htm>

Önal, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık: Türkiye deneyimi. *Bilgi Dünyası*, 11(1), 101-121.

Özbey, S. ve Çelebi, M. (2011). *Rekreasyon temelleri*. Ankara: Spor Yayınevi.

Russell, R. V. (1996). *Pastimes-the context of contemporary leisure*. USA: Brown & Benchmark Publishers.

Sayiner, Ü. (1973). Boş zaman ve boş zaman eğitimi. *Gençlik Lideri El Kitabı İçerisinde*, GSB Yayını, Ankara.

Semerci, S. N. (2022). Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim dönemindeki mesleki mutluluk durumlarının incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

Sezgin, A. A. (2017). Traditional to digital literacy: The case of Turkey. *Media Watch*, 8(1), 89-99.

Shivers, J. S. ve Delisle, L. J. (1997). *The story of leisure: Context, concepts and current controversy*. Human Kinetics Publishers.

Stebbins, R. A. (1999). Serious leisure, leisure education, and wayward youth. www.soci.ucalgary.ca İndirilme Tarihi: 04.04.2008.

Stebbins, R. A. (2007). *Serious leisure: A perspective for our time*. New Jersey: Transaction Publishers.

Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. baskı). United States: Pearson Education.

Teixeira, P. J., Silva, M. N., Mata, J., Palmeira, A. L. ve Markland, D. (2012). Motivation, self-determination, and long-term weight control. *International Journal of Behavioral Nutrition And Physical Activity*, 9(1), 1-13

Tekin, M., Yıldız, M., Akyüz, M. ve Uğur, O. A. (2007). Karaman Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunda kalan üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılım ve beklentilerinin incelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 121-135.

Tel, M. (2007). Öğretim üyelerinin boş zaman etkinlikleri üzerine sosyolojik bir araştırma. Doğu Anadolu örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi. *Fırat Üniversitesi, Elâzığ*.

Tel, M. ve Erdoğan, R. (2015). Doktorların boş zaman etkinliğine katılma durumlarının incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 3(4), 383-395.

Tezcan, M. (1993). *Boş zaman sosyolojisi*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaa.

Tunçel, E. (1999). Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarında sporun yeri (İzmir ili örneği).

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.

Tüzel, S. (2012). İlköğretim ikinci kademe Türkçe derslerinde medya okuryazarlığı eğitimi: Bir eylem araştırması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. *Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Çanakkale.

Üstün, Ü. D., Kalkavan, A. ve Demirel, M. (2016). Investigating free time motivation scores of physical education and faculty of education students according to different variables. *The Online Journal of Recreation and Sport*.

Veal, A. J. (1992). Definitions of leisure and recreation. *Australian Journal of Leisure and Recreation*, 2(4), 44-48.

World Leisure Commission on Education (2000). World leisure international position statement on educating for serious leisure, prepared by Robert A. Stebbins. www.worldleisure.org İndirilme Tarihi: 20.06.2008.

World Leisure Organization (2001a). Working document on casual leisure. www.worldleisure.org İndirilme Tarihi: 01.06.2008.

World Leisure Organization (2001b). Position statement on physical fitness and activity in the context of leisure education. www.worldleisure.org İndirilme Tarihi: 01.06.2008.

Yetiş, Ü. (2000). Kamu kuruluşunda çalışan devlet memurlarının boş zaman faaliyetlerini değerlendirme üzerine bir araştırma (Tügsaş örneği), Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Yoon, K. J. (2018). The satisfaction of leisure activities of pre-school teachers on teacher efficacy and teacher satisfaction. *The Korea Entertainment Industry Association Journal*, 12(6), 119-134.

Zorba, E. (2000). Sağlıkımız ve egzersiz. Ankara: Şekerbank Yayınları.

Zülal, A. (2002). Sağlık için hareket edin. *Bilim ve Teknik Dergisi*, 72-35.

EKLER

EK-1. Anket İzin Formu

Evrak Tarih ve Sayısı: 02.06.2022-E.98861

T.C.
KIRIKKALE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-79140815-44-50741712
Konu : Anket İzin Talebi

31.05.2022

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 ve 2020/2 Sayılı Genelgesi.
b) Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğü'nün Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı'nun 27/05/2022 tarih ve 97509 sayılı yazısı.

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Milay BÖYTER'in, Doç. Dr. Mehmet ÖÇALAN danışmanlığında hazırlamakta olduğu, "Kırıkkale İlinde Bulunan Öğretmenlerin Serbest Zaman Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi" konulu tez çalışması kapsamında, ekte bir örneği gönderilen anketin 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılında ilimizde görev yapan öğretmenlere yönelik olarak uygulanabilmesi için ilgi (b) yazı ile izin talep edilmektedir.

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Milay BÖYTER'in, Doç. Dr. Mehmet ÖÇALAN danışmanlığında hazırlamakta olduğu, "Kırıkkale İlinde Bulunan Öğretmenlerin Serbest Zaman Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi" konulu tez çalışması kapsamında, ekte bir örneği gönderilen anketin 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılında ilimizde görev yapan öğretmenlere yönelik olarak uygulanabilmesi Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Hayati TELEFONCU
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
Ender Faruk UZUNOĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres :

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.muh.gov.tr/muh-olay>

Telefon No :

Unvan : Tebliğler

E-Posta :

İmza Adresi :

Web Adresi : muh@mh.gov.tr

Faks :

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://www.muh.gov.tr/muh-olay> adresinde, 0918-3355-3085-0045-7026 ile de teyit edilebilir.

EK-2. Anket Formu

ANKET FORMU

Katılımcıların Kişisel Özellikleri

1. Yaşınız: ( ) 20-24 ( ) 25-30 ( ) 31-35 ( ) 36-40 ( ) 40 ve üzeri
2. Cinsiyetiniz: ( ) Erkek ( ) Kadın
3. Medeni Durumu: ( ) Evli ( ) Bekar
4. Ekonomik Durumu: ( ) Çok Kötü ( ) Kötü ( ) Orta ( ) İyi ( ) Çok İyi
5. Branş: ( ) Sayısal Dersler ( ) Dil Dersleri ( ) Sözel Dersler
( ) Rekreatif Dersler ( ) Meslek Dersleri
6. Okul Türü: ( ) Devlet ( ) Özel
7. Okul Kademesi: ( ) Okul öncesi ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise
8. Görev Süresi: ( ) 1-4 yıl ( ) 5-9 yıl ( ) 10-14 yıl ( ) 15-19 yıl
( ) 20 ve üzeri

Katılımcıların Serbest Zamanlarında Uğraştıkları Etkinlik Türleriyle İlgili İlgilenme Düzeyleri

	Hiçbir Zaman	Yılda Birkaç Kez	Ayda Birkaç Kez	Haftada Birkaç Kez	Her gün
Fiziksel / Sportif etkinlikler yapma.					
Hobi kurslarına gitme.					
Sanatsal etkinliklere katılma.					
Kültürel (etkinliklere katılma.					
El Sanatları ile ilgili etkinlikler yapma					
Eğitsel kurslara katılma					
Evde TV / film izleme					
AVM 'de gezme.					
Bilgisayarda / internette dolaşma					
Ailemle / Arkadaşlarımla vakit geçirme.					
Bilgisayarda / İnternette oyun oynama					
Müzik dinleme.					
İhtiyaç duyanlar için gönüllü etkinliklere katılma.					

Serbest Zaman Etkinliklerine Katılım Amacınız Nedir?

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen/Orta Katılıyorum	Katılıyorum	Çok Katılıyorum
Yeni şeyler öğrenme/Kendimi geliştirme					
Kendini mutlu etmek/eğlenme					
Stres Atma					
Yeni insanlar tanıma/sosyalleşme					
Fiziksel/zihinsel/ruhsal sağlığı koruma					

EK-3.Serbest Zaman Okuryazarlık Ölçeği

	MADDELER
Temel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Serbest zaman etkinliklerine katılmak sosyal refahı artırır Serbest zaman etkinliklerine katılmak yaratıcılığı geliştirir Serbest zaman etkinliklerine katılmak duygusal refahı artırır Serbest zaman etkinliklerine katılmak suça karışmayı azaltır Serbest zaman etkinliklerine katılmak mutluluk verir Serbest zaman etkinliklerine katılmak özgüveni artırır Serbest zaman etkinliklerine katılmak kişinin kendisine saygısını artırır Serbest zaman etkinliklerine katılmak yaşam boyu öğrenme sağlar Serbest zaman etkinliklerine katılmak yaşam kalitesini artırır Serbest zaman etkinliklerine katılmak sağlık risklerini azaltır
İşlevsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Serbest zamanın önemini biliyorum Serbest zamanı nasıl değerlendireceğimi biliyorum Serbest zaman etkinlik türlerini biliyorum Serbest zaman etkinliklerine nerede katılacağımı biliyorum Serbest zaman alışkanlıklarımı kontrol edebilirim Serbest zaman alışkanlıklarımın farkındayım Serbest zaman etkinlik türlerini getirebileceği olumsuzluklar bakımından ayırt ederim Serbest zaman etkinlik türlerini sağladığı yararlar bakımından ayırt ederim
Eylemsel Serbest Zaman Okuryazarlığı	Serbest zamanda uygun etkinlikler yapmadığımda kendimi keyifsiz hissediyorum Serbest zamanda uygun etkinlikler yapmadığımda kendimi rahatsız hissediyorum Serbest zamanda uygun etkinlikler yapmadığımda kendimi boş hissediyorum

EK-4. Etik Kural Onayı

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı :

Doğum Tarihi :

Yabancı Dil :

Eğitim Durumu : (Kurum ve Yıl)

Lisans :

Yüksek Lisans :

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl/Yıllar:

Yayımları :

Yayımları (Diğer) :

Araştırma Alanları :